

En moderniserad taltidningsverksamhet

Ds 2024:22

Regeringskansliet
Kulturdepartementet

SOU och Ds finns på [regeringen.se](https://www.regeringen.se) under Rättsliga dokument.

Svara på remiss

Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.

Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på [regeringen.se/remisser](https://www.regeringen.se/remisser).

Omslag: Regeringskansliets standard

Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2024

ISBN 978-91-525-1025-4 (tryck)

ISBN 978-91-525-1026-1 (pdf)

ISSN 0284-6012

Innehåll

Promemorians huvudsakliga innehåll	7
1 Författningsförslag.....	9
1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.....	9
1.2 Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696).....	11
1.3 Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200).....	13
1.4 Förslag till förordning om en taltidningstjänst hos Myndigheten för tillgängliga medier	14
1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier	20
1.6 Förslag till förordning om upphävande av förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar	23
2 Dagens taltidningsverksamhet.....	25
2.1 Kort om taltidningar och taltidningsverksamhetens historia	25
2.1.1 Digitaliseringsreformen	25
2.2 Nuvarande reglering	26
2.2.1 Taltidningsförordningen	26

2.2.2	Myndigheten för tillgängliga mediers föreskrifter om taltidningar och mottagarutrustning	28
2.2.3	Myndigheten för tillgängliga mediers instruktion	29
2.3	Taltidningsnämndens nuvarande uppgifter och sammansättning	29
2.4	Myndigheten för tillgängliga mediers nuvarande uppdrag.....	30
2.4.1	Myndigheten för tillgängliga mediers taltidningstjänst och dess innehåll	31
2.5	Dagens taltidningsstöd.....	32
2.5.1	Det utbetalda taltidningsstödet har minskat	32
2.5.2	En ny stödmodell med schablonbelopp.....	33
2.5.3	Uppföljningen av stödet som lämnas	33
2.6	Dagens taltidningsläsare.....	34
2.7	Dagens taltidningsanslag.....	34
2.8	En skandinavisk utblick	35
2.8.1	Danmark	35
2.8.2	Finland	36
2.8.3	Norge.....	37
3	En taltidningsverksamhet i takt med tiden.....	39
3.1	Behovet av en modernare taltidningsverksamhet	39
3.1.1	Medieutredningens förslag om en översyn	39
3.1.2	Myndigheten för tillgängliga mediers uppdrag att se över taltidningsverksamheten.....	40
3.1.3	En ny inriktning för taltidningsverksamheten	41
4	En ny förordning om Myndigheten för tillgängliga mediers taltidningstjänst	43
4.1	En ny förordning	43
4.2	En ny definition av taltidning	44

4.3	Myndigheten för tillgängliga medier ska tillhandahålla en taltidningstjänst.....	44
5	Taltidningstjänstens innehåll	47
5.1	Tillgängliggörande i taltidningstjänsten	47
5.2	Medier som kan göras tillgängliga i taltidningstjänsten	48
5.2.1	Medier som ska göras tillgängliga i taltidningstjänsten	48
5.2.2	Medier som får göras tillgängliga i taltidningstjänsten	52
5.2.3	Annat innehåll som ska göras tillgängligt i taltidningstjänsten	53
5.3	Förutsättningar för tillgängliggörande i taltidningstjänsten.....	54
5.4	Ett beslut om tillgängliggörande ska kunna återkallas	55
6	Mottagarutrustning och internetabonnemang.....	57
6.1	Utrustning och internetabonnemang	57
6.1.1	Särskild mottagarutrustning	57
6.1.2	Mottagning på egen konsumentutrustning	57
6.1.3	Internetabonnemang	58
6.2	Tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang	58
6.3	Vad mottagarutrustning och internetabonnemang får användas för.....	59
6.4	Återkallelse av beslut om tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang	60
7	Stöd för taltidningar i taltidningstjänsten	61
7.1	Vad stöd får lämnas för och till vem.....	61
7.2	Återbetalning och återkrav av stöd.....	63
7.3	EU-rättsliga regler om stöd till allmännyttiga tjänster.....	64
7.4	Redovisning.....	66

8	Myndigheten för tillgängliga mediers uppgifter och handläggning av ärenden	67
8.1	Myndigheten för tillgängliga medier ska ta över taltidningsnämndens uppgifter	67
8.2	Ansöknings- och beslutsförfarandet	69
8.3	Registerföring, rapportering och kontroll	70
8.4	Bemyndiganden	71
8.5	Överklagande	72
9	Övriga frågor	73
9.1	Förordningen om statligt stöd till radio- och kassettidningar upphävs	73
9.2	Ändringar i andra författningar till följd av att distributionen av taltidningar förändrats	73
9.2.1	Radio- och tv-lagen	74
9.2.2	Bestämmelser om radiotidningar	75
10	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	77
10.1	Den nya regleringen för taltidningsverksamheten	77
10.2	Övriga författningsändringar.....	78
11	Konsekvenser av förslagen	79
11.1	Allmänt.....	79
11.2	Konsekvenser för företag.....	79
11.2.1	Konsekvenser med koppling till tillgängliggörande i taltidningstjänsten.....	79
11.2.2	Konsekvenser med koppling till taltidningsstödet.....	81
11.3	Konsekvenser för enskilda	82
11.4	Konsekvenser för staten.....	82
11.5	Konsekvenser för regioner och kommuner	82

11.6	Konsekvenser för myndigheter.....	83
11.6.1	Konsekvenser för Myndigheten för tillgängliga medier	83
11.6.2	Konsekvenser för Post- och telestyrelsen.....	84
11.7	Konsekvenser för domstolar	84
11.8	Övriga konsekvenser	84
11.9	Konsekvenser om ingen åtgärd vidtas	85
12	Författningskommentar	87
12.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.....	87
12.2	Förslaget till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696).....	88
12.3	Förslaget till lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200).....	89

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian lämnas förslag som innebär att taltidningsverksamheten moderniseras och breddas för att följa medieutvecklingen och ge personer med syn- eller annan läsnedsättning god tillgång till nyheter och samhällsinformation. Det föreslås en ny förordning som reglerar taltidningsverksamheten och som ersätter den nuvarande förordningen (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning. Den nya förordningen innehåller bestämmelser om Myndigheten för tillgängliga mediers taltidningstjänst, det innehåll som ska kunna göras tillgängligt i tjänsten, möjligheten för användarna att ta del av detta innehåll och stöd för taltidningar i tjänsten. I förordningen finns också en ny definition av taltidning som innebär en högre grad av teknikneutralitet samt en breddning av vilka innehålls- och spridningsformer för nyheter och samhällsinformation som kan inkluderas i begreppet.

I promemorian föreslås att Myndigheten för tillgängliga medier ska ta över taltidningsnämndens uppgifter och att myndigheten ska pröva frågor enligt den nya förordningen. Taltidningsnämnden föreslås avvecklas. Därutöver föreslås författningsändringar som är en följd av den nya inriktningen för taltidningsverksamheten och av att distributionssätten för taltidningar har förändrats när verksamheten blivit digital.

Den nya förordningen och övriga författningsförslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden¹

dels att 3 kap. 7–10 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 3 kap. 7 § ska utgå,
dels att 3 kap. 11 § och 5 kap. 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

11 §²

Bestämmelserna i 1 och 2 §§ gäller också i fråga om

1. program som förmedlas genom satellitsändningar som utgår från Sverige, och

2. *andra* program *än radio-tidningar* som får sändas utan tillstånd enligt radio- och tv-lagen (2010:696).

2. program som får sändas utan tillstånd enligt radio- och tv-lagen (2010:696).

Första stycket tillämpas inte i fråga om program som sänds av andra än svenska programföretag och inte är avsedda att tas emot i Sverige. I fråga om sådana program tillämpas inte några andra föreskrifter i yttrandefrihetsgrundlagen än 1 kap. 10–13 §§.

¹ Lagen omtryckt 2002:911.

Senaste lydelse av

3 kap. 7 § 2012:903

3 kap. 8 § 2012:903.

² Senaste lydelse 2018:1913.

5 kap.**6 §³**

Varje enskild som anser att ett yttrandefrihetsbrott har begåtts mot honom eller henne i ett program eller att han eller hon har lidit skada på grund av ett sådant brott i programmet har rätt att hos den som bedriver sändningsverksamheten kostnadsfritt ta del av en inspelning av programmet. Den enskilde har också rätt att utan kostnad få en kopia av inspelningen eller en bestyrkt utskrift av det som har yttrats i programmet. Det som sägs i detta stycke gäller dock inte, om det är uppenbart att den enskilde inte berörs av programmet på ett sådant sätt att han eller hon kan vara målsägande.

Den skyldighet som avses i första stycket vilar i fråga om sådana radiotidningar som anges i 3 kap. 7 § på ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan.

Första stycket ska tillämpas också på sådana tekniska upptagningar som innehåller en för synskadade avsedd version av en periodisk skrift som ges ut här i landet (kassettidningar). I fråga om sådana kassettidningar som avses i 4 kap. 1 § vilar skyldigheten att låta den enskilde ta del av en upptagning och få en utskrift på ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

³ Senaste lydelse 2018:1913.

1.2 Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)

Härigenom föreskrivs i fråga om radio- och tv-lagen (2010:696)

dels att 10 kap. 2 § ska upphöra att gälla,

dels att 11 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

3 §⁴

Ett tillstånd att sända annan ljudradio än närradio och kommersiell radio får förenas med villkor som anges i 4 kap. 8, 10 och 11 §§.

Ett tillstånd får dessutom förenas med villkor om skyldighet att

1. sända till hela landet eller till en viss del av landet,

2. sända under en viss minsta tid,

3. samtidigt sända ett visst minsta antal programtjänster i varje område,

4. *bereda utrymme för sändningar som är särskilt anpassade för synskadade enligt 10 kap. 2 § och* utforma sändningarna på ett sådant sätt att dessa blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning,

4. utforma sändningarna på ett sådant sätt att dessa blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning,

5. bereda utrymme för sändningar med stöd av tillstånd av regeringen,

6. använda en viss sändningsteknik,

7. samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor för att främja tillgänglighet och konkurrens,

8. använda vissa radiosändare,

9. ta hänsyn till ljudradions särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen,

10. iaktta bestämmelsen om beriktigande i 5 kap. 4 § första stycket,

⁴ Senaste lydelse 2023:410.

11. sända genmälen,
12. i sändningsverksamheten respektera den enskildes privatliv,
13. sända ett mångsidigt programutbud,
14. regionalt sända och producera program,
15. kostnadsfritt sända meddelanden enligt lagen (2023:407) om viktigt meddelande till allmänheten och, om en myndighet begär det, andra meddelanden som är av vikt för allmänheten,
16. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte bara kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet, och
17. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid fredstida krissituationer samt lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

1.3 Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 11 §, 10 kap. 24 § och rubriken närmast före 9 kap. 11 § mervärdesskattelagen (2023:200) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

Radiotidningar, kassettidningar och kassetter Kassettidningar och kassetter

11 §

Skatt tas ut med 6 procent av beskattningsunderlaget för

1. tillhandahållande av radiotidningar om inte annat följer av 10 kap. 24 §,

2. leverans, unionsinternt förvärv och import av kassettidningar, om inte annat följer av 10 kap. 24 §, och

3. leverans, unionsinternt förvärv och import av kassetter eller något annat tekniskt medium som återger en uppläsning av innehållet i en vara som omfattas av 9 §.

Skatt tas ut med 6 procent av beskattningsunderlaget för

1. leverans, unionsinternt förvärv och import av kassettidningar, om inte annat följer av 10 kap. 24 §, och

2. leverans, unionsinternt förvärv och import av kassetter eller något annat tekniskt medium som återger en uppläsning av innehållet i en vara som omfattas av 9 §.

10 kap.

24 §

Undantagen i 20 och 21 §§ omfattar även tillhandahållanden av radiotidningar och leveranser av kassettidningar.

Undantagen i 20 och 21 §§ omfattar även leveranser av kassettidningar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

1.4 Förslag till förordning om en taltidningstjänst hos Myndigheten för tillgängliga medier

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § I denna förordning finns bestämmelser om Myndigheten för tillgängliga medias taltidningstjänst, mottagarutrustning och internetabonnemang för att ta del av innehållet i tjänsten samt statligt stöd för taltidningar i tjänsten.

Syftet med förordningen är att tillförsäkra personer med syn- eller annan läsnedsättning tillgång till nyheter och samhällsinformation.

Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Ord och uttryck i förordningen

2 § I denna förordning avses med

1. *taltidning*: ett medium vars innehåll är inläst med mänskligt eller syntetiskt tal eller förberett för uppläsning med syntetiskt tal,

2. *person med syn- eller annan läsnedsättning*:

– en person med blindhet,

– en person med en synnedsättning som inte kan förbättras så att synförmågan blir väsentligen likvärdig med synförmågan hos en person som inte har en sådan nedsättning,

– en person som har perceptions- eller lässvårigheter, eller

– en person som på grund av en fysisk funktionsnedsättning inte kan hålla eller hantera en tidning eller läsutrustning för att ta del av en tidning eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett krävs för att kunna läsa,

3. *regiontaltidning*: en taltidning med nyheter och samhällsinformation som ges ut av en region och som främst riktar sig till personer med syn- eller annan läsnedsättning,

4. *kommuntaltidning*: en taltidning med nyheter och samhällsinformation som ges ut av en kommun och som främst riktar sig till personer med syn- eller annan läsnedsättning, och

5. medium som bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik: ett medium som behandlar aktuella samhällsfrågor inom politik, ekonomi, kultur och samhällsliv på ett fördjupande sätt.

Taltidningstjänsten

3 § Myndigheten för tillgängliga medier ska tillhandahålla en taltidningstjänst och tillgängliggöra innehållet i tjänsten för personer med syn- eller annan läsnedsättning.

Innehållet i taltidningstjänsten

4 § Ett textbaserat allmänt nyhetsmedium som får mediestöd enligt lagen (2023:664) om mediestöd ska, efter ansökan av den som ger ut mediet, göras tillgängligt som taltidning i taltidningstjänsten.

Även en regionaltidning eller kommuntaltidning ska, efter ansökan av den som ger ut taltidningen, göras tillgänglig i taltidningstjänsten.

5 § Ett textbaserat medium som inte omfattas av 4 § får, efter ansökan av den som ger ut mediet, göras tillgängligt som taltidning i taltidningstjänsten om mediet

1. bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik,
2. ges ut på svenska eller något av de nationella minoritetsspråken och
3. efterfrågas av personer med syn- eller annan läsnedsättning.

6 § Kris- och samhällsinformation från stat, region och kommun ska göras tillgänglig i taltidningstjänsten.

Förutsättningar för tillgängliggörande i taltidningstjänsten

7 § Den som ger ut ett medium som ska göras tillgängligt i taltidningstjänsten enligt 4 eller 5 § ska tillhandahålla mediets innehåll och uppgifter om de användare som begärt att få tillgång till innehållet, i enlighet med de anvisningar som Myndigheten för tillgängliga medier ger.

8 § Taltidningstjänsten får endast användas av personer med syn- eller annan läsnedsättning eller av sådana organisationer, institutioner eller vårdinrättningar som ger service till personer med syn- eller annan läsnedsättning.

Mottagarutrustning och internetabonnemang

9 § Myndigheten för tillgängliga medier ska vid behov kostnadsfritt tillhandahålla mottagarutrustning och internetabonnemang som gör det möjligt att ta del av innehållet i taltidningstjänsten till den som har rätt att ta del av en sådan taltidning som avses i 4 eller 5 §.

10 § Mottagarutrustning och internetabonnemang som Myndigheten för tillgängliga medier tillhandahåller får endast användas för att ta del av taltidningar och andra tjänster från myndigheten i taltidningstjänsten.

Stöd för taltidningar i taltidningstjänsten

11 § Statligt stöd får lämnas för taltidningar i taltidningstjänsten. Stöd lämnas om det finns medel.

12 § Stöd får lämnas för kostnader för administration, produktion och marknadsföring av en taltidning som är tillgänglig i taltidningstjänsten.

Stödet får inte överstiga kostnaderna enligt första stycket.

13 § Stöd får lämnas till juridiska personer som ger ut textbaserade allmänna nyhetsmedier som får mediestöd enligt lagen (2023:664) om mediestöd.

14 § Stöd lämnas i enlighet med Europeiska kommissionens beslut 2012/21/EU av den 20 december 2011 om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

15 § Myndigheten för tillgängliga medier ska kontrollera att stödet inte innebär en överkompensation. Kontrollen ska göras i enlighet med artikel 6 i kommissionens beslut 2012/21/EU.

Prövning av ärenden

16 § Myndigheten för tillgängliga medier prövar frågor om tillgängliggörande av taltidningar i taltidningstjänsten, tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang och stöd för taltidningar.

Ett beslut får förenas med villkor. Villkoren ska framgå av beslutet.

17 § En ansökan ska lämnas till Myndigheten för tillgängliga medier på det sätt som myndigheten anvisar. En ansökan om att ett medium ska tillgängliggöras som taltidning i taltidningstjänsten eller om stöd för taltidningar ska dock vara skriftlig.

18 § Ett beslut om stöd ska innehålla de uppgifter som följer av artikel 4 i kommissionens beslut 2012/21/EU.

Återkallelse av beslut

19 § Ett beslut om att ett medium enligt 4 eller 5 § ska göras tillgängligt som taltidning i taltidningstjänsten får återkallas om förutsättningarna för tillgängliggörandet inte längre är uppfyllda eller om villkoren i beslutet inte har följts.

20 § Ett beslut om tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang får återkallas om förutsättningarna för tillhandahållandet inte längre är uppfyllda eller om utrustningen eller internetabonnemanget används i strid med 10 §.

Redovisning

21 § Den som har tagit emot stöd ska på begäran av Myndigheten för tillgängliga medier lämna de uppgifter som behövs för

uppföljning eller utvärdering av den åtgärd som stöd har lämnats för. I detta ingår att lämna de uppgifter som behövs för att Sverige ska kunna fullgöra de skyldigheter som följer av artiklarna 6 och 9 i kommissionens beslut 2012/21/EU.

22 § Myndigheten för tillgängliga medier ska med utgångspunkt i den redovisning som lämnas enligt 21 § kontrollera att stödet använts i överensstämmelse med denna förordning.

Återbetalning och återkrav

23 § Den som har tagit emot stöd är återbetalningsskyldig, om

1. mottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter har orsakat att stöd betalats ut felaktigt eller med för högt belopp,
2. stödet av något annat skäl har betalats ut felaktigt eller med för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta,
3. villkoren i beslutet om stöd inte har följts, eller
4. mottagaren inte lämnar sådan redovisning som avses i 21 §.

24 § Myndigheten för tillgängliga medier får besluta att ett beviljat stöd helt eller delvis inte ska betalas ut om det finns grund för det enligt 23 §.

25 § Om en mottagare av stöd är återbetalningsskyldig enligt 23 § ska Myndigheten för tillgängliga medier besluta att helt eller delvis kräva tillbaka stödet.

26 § Om ett belopp som har återkrävts med stöd av 25 § inte återbetalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635) tas ut på beloppet.

27 § Om det finns särskilda skäl, får Myndigheten för tillgängliga medier helt eller delvis avstå från krav på återbetalning enligt 25 § eller ett krav på ränta enligt 26 §.

Registerföring och rapportering

28 § Myndigheten för tillgängliga medier ska bevara de uppgifter som avses i artikel 8 i kommissionens beslut 2012/21/EU.

29 § Myndigheten för tillgängliga medier ska lämna sådana uppgifter till regeringen som kan behöva rapporteras till Europeiska kommissionen enligt artikel 9 i kommissionens beslut 2012/21/EU.

Bemyndiganden

30 § Myndigheten för tillgängliga medier får meddela ytterligare föreskrifter om

1. vad som avses med kriterierna i 5 §, och
2. beräkningen av stöd enligt 12 §.

Myndigheten får också meddela föreskrifter om verkställigheten av denna förordning.

Överklagande

31 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut om tillgängliggörande av medier enligt 4 § och återkallelse av sådana beslut enligt 19 §, beslut om tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang enligt 9 § och återkallelse av sådana beslut enligt 20 §, beslut om stöd enligt 12 och 13 §§, beslut att inte betala ut redan beviljat stöd enligt 24 § och beslut om återkrav enligt 25 § får dock inte överklagas.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2025.
 2. Genom förordningen upphävs förordningen (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning.
 3. Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande för beslut som har meddelats före den 1 juli 2025. Det som i den upphävda förordningen anges om taltidningsnämnden ska i stället gälla för Myndigheten för tillgängliga medier.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier

dels att 10–14 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före rubriken ”Punktskriftsnämnden”

och de två rubrikerna närmast före 10 § ska utgå,

dels att 1–2 och 16 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §⁵

Myndigheten för tillgängliga medier ska arbeta för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning.

Myndigheten har till uppgift att

1. vara ett nationellt kunskapscentrum för tillgängliga medier,

2. främja tillgänglighet till och universell utformning av litteratur, nyheter och samhällsinformation,

3. i samverkan med bibliotek, skolor och andra aktörer i landet arbeta för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till sådana exemplar av litterära verk som de behöver för att kunna ta del av verken samt tillgängliggöra lättläst litteratur,

4. ge ut och distribuera lättläst litteratur i den utsträckning behoven inte tillgodoses på den kommersiella marknaden, och

5. förbättra tillgången till *innehållet i dagstidningar för personer med en funktionsnedsättning som gör att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning* samt tillgängliggöra lättläst nyhetsinformation.

5. förbättra tillgången till *nyheter och samhällsinformation i medier för personer med syn- eller annan läsnedsättning* samt tillgängliggöra lättläst nyhetsinformation.

⁵ Senaste lydelse 2019:638.

2 §⁶

Myndigheten ska särskilt

1. ta fram riktlinjer och vägledningar inom sitt verksamhetsområde i den utsträckning som inte någon annan myndighet har detta till uppgift,

2. främja, följa och medverka i nationell och internationell standardisering inom sitt verksamhetsområde,

3. framställa, köpa in och överföra talböcker och punktskriftsböcker samt tillhandahålla dessa för försäljning,

4. sammanställa och sprida information om tillgängliga medier och deras målgrupp samt driva och utveckla funktionen läsombud,

5. främja och följa teknikutvecklingen samt forskningen inom sitt verksamhetsområde,

6. förse högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning med sådana exemplar av kurslitteratur som de behöver för att kunna ta del av litteraturen,

7. tillhandahålla stöd för lättläst till skolan,

8. främja tillgången till punktskrift och taktilt illustrerade böcker för barn med funktionsnedsättning,

9. ha en central utskrivningstjänst av punktskrift för dövblinda,

10. via tillgängliga medier och i lämpligt format erbjuda personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning kompletterande samhällsinformation i syfte att ge dem jämlika förutsättningar att följa utvecklingen i samhället,

11. göra kulturtidskrifter tillgängliga för personer med funktionsnedsättning,

12. främja teckenspråkig litteratur, och

13. stödja utgivning och distribution av den oberoende lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR.

12. främja teckenspråkig litteratur,

13. stödja utgivning och distribution av den oberoende lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR, och

14. utföra uppgifter enligt förordningen (2025:000) om en taltidningstjänst hos Myndigheten för tillgängliga medier och genom informationsinsatser verka för att

⁶ Senaste lydelse 2019:638.

nyhetsmedier startar utgivning av taltidningar.

16 §⁷

Ordföranden och övriga ledamöter i punktskriftsnämnden samt ledamöter i vetenskapliga rådet och brukarrådet utses av myndigheten för en bestämd tid.

Ordföranden och övriga ledamöter i taltidningsnämnden utses av regeringen för en bestämd tid.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2025.

⁷ Senaste lydelse 2014:1584.

1.6 Förslag till förordning om upphävande av förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar

Regeringen föreskriver att förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2025.

2 Dagens taltidningsverksamhet

2.1 Kort om taltidningar och taltidningsverksamhetens historia

I snart ett halvt sekel har taltidningen varit en betydelsefull nyhets- och informationskälla för personer som på grund av synnedsättning eller annan funktionsnedsättning inte kan ta del av vanliga dagstidningar. Enligt dagens definition är en taltidning lite förenklat en dagstidning som går att lyssna på med hjälp av viss utrustning. I dagsläget kommer taltidningen ut samtidigt som den tryckta tidningen och den har den tryckta tidningens innehåll som förlaga.

Taltidningsverksamheten var från början en försöksverksamhet som drevs av de synskadades organisationer, främst Synskadades Riksförbund. Staten tog ansvar för taltidningarna 1982 genom att inrätta den s.k. Taltidningskommittén, som fram till 1987 hade till uppgift att fördela statligt stöd till taltidningar samt vidareutveckla olika praktiska och tekniska alternativ för verksamheten. Taltidningsverksamheten permanentades 1988 samtidigt som myndigheten Taltidningsnämnden skapades.

Under 2010 avvecklades Taltidningsnämnden som egen myndighet och inrättades i stället som ett särskilt beslutsorgan inom myndigheten Talboks- och punktskriftsbiblioteket. Myndigheten bytte 2012 namn till Myndigheten för tillgängliga medier (MTM).

2.1.1 Digitaliseringsreformen

Fram till 2014 lästes en stor del av taltidningarna in av journalister på tidningsföretagens redaktioner innan de distribuerades till läsarna via radiosändning, på kassett eller på cd-skiva. Tidningsföretagen gjorde då även ett urval av innehåll som skulle ingå i taltidningarna. Under 2012–2013 genomfördes en digitaliseringsreform och sedan

2014 produceras majoriteten av alla taltidningar med datorgenererad inläsning med talsyntes och distribueras över internet till abonnenterna. Detta görs bland annat genom MTM:s taltidningstjänst (se avsnitt 2.4.1) och innebär att taltidningsläsarna nu kan få del av allt innehåll i den tryckta dagstidningen med snabbare leverans.

2.2 Nuvarande reglering

Taltidningsverksamheten och MTM:s uppgifter regleras främst i förordningen (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning (taltidningsförordningen), i förordningen (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier (MTM:s instruktion) och i de föreskrifter som MTM har meddelat med stöd av ett bemyndigande i taltidningsförordningen.

Regleringen utgår från den av riksdagen tidigare godkända inriktningen för taltidningsverksamheten; att personer med sådana funktionsnedsättningar som innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning ska få god tillgång till dessa tidningar genom taltidning (prop. 2012/13:1, utg. omr. 17 s. 156, bet. 2012/13:KrU1, rskr. 2012/13:106).

2.2.1 Taltidningsförordningen

Taltidningsförordningen har det s.k. taltidningsstödet som utgångspunkt. Taltidningsstödet är ett statligt stöd till de som ger ut taltidningar. Med *taltidning* avses i förordningen en upptagning av en dagstidning som kan avlyssnas och som är avsedd för personer som tillhör målgruppen i förordningen. Med *målgruppen* avses personer med sådana funktionsnedsättningar som innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning. Ändamålet med stödet är att så många som möjligt i målgruppen ska få tillgång till dagstidningar.

Stöd enligt förordningen får endast lämnas om det finns medel och det ska ges i enlighet med kommissionens beslut 2012/21/EU av den 20 december 2011 om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt

ekonomiskt intresse. Det senare innebär i korthet att företag som får stöd ska ha ålagts klart definierade skyldigheter att tillhandahålla de allmännyttiga tjänsterna, att parametrarna för beräkningen av ersättningen ska vara fastställda i förväg samt att det ska finnas åtgärder för att både undvika och återkräva eventuell överkompensation.

Tidningsföretag som marknadsför, säljer och administrerar abonnemang på taltidningar får ansöka om stöd under vissa förutsättningar. En förutsättning för stöd är att tidningsföretaget ställer en förlaga till den taltidning ansökan avser till MTM:s förfogande och att företaget säljer abonnemang på taltidningen endast till personer som tillhör målgruppen eller till sådana organisationer, institutioner eller vårdinrättningar som betjänar målgruppen. Faktorer som särskilt ska beaktas när stödets storlek bestäms är taltidningens utgivningsfrekvens, antalet prenumeranter och kostnader för marknadsföring av taltidningen. Stödet får inte överstiga tidningsföretagets kostnader för taltidningen. I förordningen finns vidare bestämmelser om redovisning, innehållande av medel samt återbetalning och återkrav för det fall stöd lämnats felaktigt eller med för högt belopp.

Förutom bestämmelser om statligt stöd till taltidningar innehåller förordningen även bestämmelser om utrustning och särskilt internetabonnemang för mottagning av taltidningar. Den som abonnerar på en taltidning får disponera särskild mottagarutrustning om hon eller han har behov av sådan utrustning. Om det finns särskilda skäl får den som abonnerar på en taltidning även disponera ett abonnemang som gör mottagning av taltidningar via internet möjlig. Utrustning och abonnemang ska disponeras kostnadsfritt.

Förordningen innehåller slutligen bestämmelser om taltidningsnämndens uppgifter (se avsnitt 2.3).

Begreppet dagstidning i taltidningsförordningen

Taltidningsförordningen är uppbyggd kring begreppet *dagstidning*. Begreppet ingår både i förordningens definitioner av taltidning och målgrupp och i bestämmelsen om taltidningsstödet ändamål. Begreppet definieras inte i förordningen utan i stället hänvisar

förordningen till den numera upphävda presstödsförordningen (1990:524). I presstödsförordningen definieras en dagstidning som en allmän nyhetstidning eller publikation av dagspresskaraktär med reguljär nyhetsförmedling eller allmänpolitisk opinionsbildning. Definitionen innehåller även krav på bland annat utgivningsfrekvens, egen titel och viss andel eget material.

Den 1 januari 2024 trädde lagen (2023:664) om mediestöd och förordningen (2023:740) om mediestöd i kraft. I stället för dagstidning används i lagen och förordningen begreppet *allmänt nyhetsmedium*.⁸ Begreppet definieras i lagen som ett medium som har till sin primära uppgift att fortlöpande bedriva relevant nyhetsförmedling, och har ett redaktionellt innehåll av sådan omfattning att det har betydelse för bevakningsområdet och som består av allsidig nyhetsförmedling med ett brett utbud av ämnen och perspektiv samt granskning av för demokratin grundläggande skeenden. Begreppet omfattar fler nyhetsmedier än begreppet dagstidning då det inte är knutet till en viss innehålls- och spridningsform eller affärsmodell (betald eller gratis). Det är mediestödsnämnden vid Mediemyndigheten som prövar om ett visst medium utgör ett allmänt nyhetsmedium enligt definitionen i lagen.

2.2.2 Myndigheten för tillgängliga mediers föreskrifter om taltidningar och mottagarutrustning

MTM har med stöd av ett bemyndigande i taltidningsförordningen meddelat föreskrifter om när ansökan om stöd ska göras och vad den ska innehålla, vilka kostnader som ersättning kan utgå för och hur de ska redovisas (KRFS 2013:1). Föreskrifterna innehåller även bestämmelser om uppgifter som tidningsföretagen ska leverera för abonnenthantering och produktion av taltidning.

Under 2022 övergick MTM till en schablonbaserad stödmodell. Myndighetens föreskrifter ändrades därför genom föreskrifterna KRFS 2022:2.

⁸ Den nya mediestödsregleringen ersatte även den nu upphävda mediestödsförordningen (2018:2053) där begreppet allmänt nyhetsmedium redan fanns med men med en lite annorlunda definition.

2.2.3 Myndigheten för tillgängliga mediers instruktion

I MTM:s instruktion finns bestämmelser om MTM:s och taltidningsnämndens respektive uppgifter och om förhållandet mellan myndigheten och nämnden. Av instruktionen framgår vidare att MTM har fyra särskilda organ varav taltidningsnämnden är det enda beslutande organet. De övriga tre är rådgivande organ.

2.3 Taltidningsnämndens nuvarande uppgifter och sammansättning

Taltidningsnämnden har ansvar för merparten av de uppgifter som ryms inom taltidningsverksamheten. Det är taltidningsnämnden som prövar samtliga frågor om taltidningsstöd. Det är även nämnden som prövar om en person som abonnerar på en taltidning ska få disponera mottagarutrustning och internetabonnemang. Nämnden har vidare till uppgift att genom informationsinsatser försöka få tidningsföretag att starta utgivning av taltidningar, att verka för att abonnenter på taltidningar får utbildning och sådant stöd som underlättar för dem att tillgodogöra sig tidningarna och sköta den tekniska utrustning som behövs för mottagningen, samt att följa och analysera utvecklingen av verksamheten med taltidningar.

Av MTM:s instruktion framgår att taltidningsnämnden ska bestå av högst nio ledamöter. Ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare och nämnden utser inom sig en vice ordförande. Ordföranden och övriga ledamöter utses av regeringen för en bestämd tid. Nämnden är beslutsför när ordföranden och minst tre andra ledamöter är närvarande.

I sin nuvarande sammansättning består taltidningsnämnden, utöver ordföranden som är ordinarie domare, av representanter från Mediemyndigheten, pensionärsförbundet SPF Seniorerna, Sveriges kommuner och regioner, Synskadades Riksförbund och Tidningsutgivarna.

2.4 Myndigheten för tillgängliga mediers nuvarande uppdrag

MTM:s övergripande uppdrag är, enligt myndighetens instruktion, att arbeta för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning. MTM har också bland annat till uppgift att vara ett nationellt kunskapscentrum för tillgängliga medier och främja tillgänglighet till och universell utformning av litteratur, nyheter och samhällsinformation. Myndigheten ska också förbättra tillgången till innehållet i dagstidningar för personer med en funktionsnedsättning som gör att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning. Därutöver har myndigheten i uppgift att ta fram riktlinjer och vägledningar inom sitt verksamhetsområde samt främja, följa och medverka i nationell och internationell standardisering inom området.

Vad gäller taltidningsverksamheten så ansvarar MTM:s ledning för att taltidningsnämnden tilldelas medel och resurser i övrigt för sin verksamhet och för att verksamheten bedrivs effektivt och redovisas på ett tillförlitligt sätt. Taltidningsnämnden har vidare genom ett särskilt beslut⁹ delegerat befogenheten att teckna avtal och besluta om medelsanvändning i enlighet med nämndens beslut från nämndens ordförande till myndighetschefen för MTM. I praktiken utförs därmed taltidningsnämndens uppgifter av MTM, med undantag för de uppgifter som innebär myndighetsutövning och kräver särskilda beslut av nämnden. Åtterrapporering sker till nämnden då den sammanträder, vilket sker 3–4 gånger per år.

Under 2022 hade MTM två personer anställda för att bereda nämndens beslut och utföra administrationen kring taltidningsverksamheten. Externa leverantörer är upphandlade för taltidningsproduktion och distribution, undersökning och anpassning av mottagarutrustning, samt användarsupport.

⁹ Taltidningsnämndens beslut om delegering av befogenheter från taltidningsnämnden till myndighetschefen för Talboks- och punktskriftsbiblioteket den 28 september 2010.

2.4.1 Myndigheten för tillgängliga mediers taltidningstjänst och dess innehåll

MTM tillhandahåller en taltidningstjänst som ger personer med vissa funktionsnedsättningar tillgång till taltidningar. Taltidningstjänsten förvaltas och utvecklas av MTM som producerar och distribuerar taltidningarna samt tillhandahåller den mottagarutrustning och det stöd som användarna behöver för att kunna ta del av taltidningarnas innehåll.

Att MTM ska tillhandahålla en taltidningstjänst framgår inte uttryckligen av nuvarande reglering. Myndighetens generella uppdrag att främja tillgänglighet till och universell utformning av nyheter och samhällsinformation anses dock vara uppfyllt bland annat genom taltidningstjänsten.

Taltidningar som finns tillgängliga i tjänsten

I taltidningstjänsten finns de tidningar som får stöd av taltidningsnämnden eller som varit berättigade till taltidningsstöd men som har avstått från utbetalning. Gratistidningar, som inte säljer abonnemang och som av det skälet inte har kunnat få taltidningsstöd, har inte ansetts kunna ges ut som taltidning och finns därför inte med i tjänsten i dag.¹⁰

De taltidningar som finns i tjänsten har en tryckt dagstidning som förlaga. Taltidningen kommer ut med samma frekvens som den tryckta tidningen. Abonnenten har tillgång till hela tidningen och kan välja vilka delar som ska läsas upp och i vilken ordning det ska göras.

Antalet dagstidningar som ges ut som taltidning har ökat det senaste decenniet. Vid utgången av 2012 gavs sammanlagt 95 tidningstitlar ut.¹¹ Under 2023 tillgängliggjordes 129 dagstidningar som taltidning genom taltidningstjänsten.¹² Tidningarna har både geografisk och samhällsorienterad spridning. De taltidningar som hade flest prenumeranter under 2023 var Expressen (301), Dagens Nyheter (175) och Svenska Dagbladet (102). Antalet prenumeranter på övriga 126 tidningar uppgick till i snitt 20,4. Av de 129

¹⁰ Jfr taltidningsnämndens beslut den 2 december 2021, dnr MTM 2021/523.

¹¹ Tal- och punktskriftsbibliotekets årsredovisning för 2012.

¹² MTM:s årsredovisning för 2023, s. 64.

taltidningarna i tjänsten hade 32 tidningar fem eller färre prenumeranter. Antalet tidningar som tillgängliggjorts som taltidning men som saknat prenumeranter uppgick till 8.¹³

Annat innehåll i Myndigheten för tillgängliga mediers taltidningstjänst

Den infrastruktur som MTM tillhandahåller genom sin taltidningstjänst kan även ge taltidningsabonnenterna tillgång till talböcker och sådana särskilda taltidningar med nyheter och samhällsinformation som regioner och kommuner producerar till framför allt synskadade (se avsnitt 5.2.1). I samband med covid-19-pandemin började MTM på försök använda taltidningstjänsten för utskick av kris- och samhällsinformation till taltidningsprenumeranter. Denna verksamhet har nu permanentats.

2.5 Dagens taltidningsstöd

Tidningsföretag kan i dag ansöka om statligt stöd för att ge ut en dagstidning som taltidning. Taltidningsstöd kan ges för produktion och marknadsföring av taltidningar samt administration och abonnenthantering. Vid erhållet stöd tillgängliggörs även taltidningen i MTM:s taltidningstjänst.

2.5.1 Det utbetalda taltidningsstödet har minskat

Det utbetalda taltidningsstödet har minskat det senaste decenniet. Under 2012 betalades 116,6 miljoner kronor ut i stöd. Drygt tio år senare (2023) betalades endast 7,5 miljoner kronor ut i stöd. Att stödet har minskat beror på flera olika saker. Digitaliseringsreformen medförde exempelvis stora kostnadsbesparingar för tidningsföretagen i och med att MTM tog över det mesta av produktionen och hela distributionen av taltidningarna. Efter reformen består nu den viktigaste motprestationen för taltidningsstöd i att producera en förlaga av den dagstidning ansökan avser. MTM konverterar sedan förlagan till talsyntes och distribuerar

¹³ Enligt uppgift från MTM i maj 2024.

taltidningen. Tidningsföretagens kostnader vad gäller produktion består därmed numera enbart av de kostnader som tidningsföretagen har för det digitala underlaget.

Sedan 2011 har vidare antalet taltidningsprenumeranter nära nog halverats (se avsnitt 2.6). Även det har inneburit en minskning av det utbetalda taltidningsstödet då antalet prenumeranter är en faktor som ska beaktas när storleken på stödet bestäms.

Slutligen så ansöker färre tidningar om stöd för utgivning och marknadsföring än tidigare. Tidningsföretagen har till MTM uppgett att det beror på att nivåerna på det ekonomiska stödet upplevs som relativt låga samtidigt som den administrativa hanteringen och redovisningskraven har upplevts som omständliga.

2.5.2 En ny stödmodell med schablonbelopp

För att förenkla för tidningsföretagen och göra det mer attraktivt att ansöka om taltidningsstöd beslutade taltidningsnämnden i juni 2022 att gå över till en stödmodell med schablonbaserade belopp och en möjlighet att ansöka om extra stöd för särskilda insatser. Samtidigt förenklades kraven på redovisning. De nya föreskrifterna trädde i kraft den 22 oktober 2022.¹⁴

Samtliga sökanden som uppfyller taltidningsförordningens krav för stöd beviljas nu 5 000 kronor i stöd för abonnenthantering samt 300 kronor per abonnent. Utöver detta kan tidningsföretagen ansöka om 40 000 kronor i stöd för marknadsföring och 6 500 kronor för produktion. Stöd för marknadsföring och produktion lämnas till tidningsföretag som i sin ansökan intygar att deras kostnader överstiger eller är lika med stödbeloppen. För särskilda planerade insatser inom marknadsföring och produktion kan tidningsföretagen ansöka om extra stöd.

2.5.3 Uppföljningen av stödet som lämnas

Stöd som lämnats för administration och abonnenthantering kontrolleras mot redovisningar från en av MTM:s underleverantörer. Stöd som lämnats för produktion och marknadsföring

¹⁴ Föreskrifter om ändring i Myndigheten för tillgängliga mediers föreskrifter (KRFS 2013:1) om taltidningar och mottagarutrustning (KRFS 2022:2).

följs upp genom dialogmöten mellan MTM och tidningsföretagen där tidningsföretagen redogör för sina utlägg och prenumerationsinkomster. Dessa möten kompletteras med en skriftlig redogörelse från företagen. Tidningar som fått extra stöd ska redovisa de särskilda insatser som möjliggjorts genom stödet tillsammans med utdrag ur bokföring för de poster som avser detta stöd.

2.6 Dagens taltidningsläsare

En majoritet av dagens taltidningsläsare är personer som tidigare läst tryckta dagstidningar men som med stigande ålder drabbats av åldersrelaterad synnedläggelse som medfört svårigheter att upprätthålla tidigare läsvanor. Av läsarna är i dag 61 procent 80 år eller äldre. Endast 11 procent är yngre än 65 år. Under 2023 uppgick antalet taltidningsprenumeranter till 3 357, varav 239 var institutioner såsom äldreboenden, bibliotek och syncentraler.¹⁵

Sedan 2011 har antalet taltidningsprenumeranter nästan halverats. Det finns flera orsaker till minskningen. När MTM tog över hanteringen av register över prenumeranter upptäcktes en mängd felregistrerade prenumeranter som då togs bort från registren. Det handlade bland annat om personer som avlidit eller som inte var medvetna om att de hade en prenumeration och inte längre önskade ha kvar den. Det rörde sig även om prenumeranter som lämnade tjänsten redan i samband med teknikskiftet då de föredrog en mänsklig röst framför en datorgenererad inläsning med talsyntes. Ytterligare en grupp läsare avslutade sina prenumerationer på grund av att de upplevde den tekniska förändringen som alltför svår att hantera. Därutöver har antalet prenumeranter på dagstidningar minskat generellt, vilket även har märkts av i antalet taltidningsläsare.

2.7 Dagens taltidningsanslag

MTM:s utgifter för taltidningsverksamheten (produktions- och distributionssystem, mottagarutrustning, internetabonnemang samt användarstöd) finansieras genom taltidningsanslaget. Anslaget

¹⁵ MTM:s årsredovisning för 2023, s. 64.

finansierar också taltidningsstödet. För 2024 uppgår anslaget till 51,5 miljoner kronor.

Sedan 2014 har anslaget visat stora överskott och en förskjutning av använda medel från det ekonomiska stödet för taltidningarna till MTM:s kostnader för verksamheten. Dessa överskott och denna förskjutning beror bland annat på att tidningsföretagen numera har behov av allt mindre stöd. De beror även på de besparingar som kunnat göras med anledning av att MTM har tagit över produktionen och distributionen av taltidningarna samt står för mottagarutrustning, internetabonnemang och användarstöd till användarna.

Under 2012 – dvs. före digitaliseringsreformen – uppgick myndighetens kostnader för verksamheten till 1,8 miljoner kronor medan det utbetalda stödet uppgick till 116,6 miljoner kronor.¹⁶ Under 2023 uppgick i stället myndighetens kostnader till 33,2 miljoner kronor medan 7,5 miljoner kronor betalades ut i stöd.¹⁷ Av myndighetens kostnader avsåg 21 miljoner kronor kostnader för produktion och distribution (inklusive mobila abonnemang, utrustningshantering och utveckling), 0,8 miljoner kronor marknadsföring och kommunikation och 3,4 miljoner kronor kostnader för Taltidningshjälpen (användarstödet kopplat till taltidningstjänsten). MTM:s övriga kostnader (löner, administration och it) uppgick till 8 miljoner kronor. Av posten övriga kostnader uppskattar MTM att 1,8 miljoner kronor kan hänföras till administration av bidrag.¹⁸

2.8 En skandinavisk utblick

2.8.1 Danmark

I Danmark ger Nota, ett statligt bibliotek för personer med lässvårigheter som ligger under Kulturministeriet, ut en taltidning som läses in med mänsklig röst och som innehåller enklare

¹⁶ Talboks- och punktskriftsbibliotekets årsredovisning för 2012.

¹⁷ MTM:s årsredovisning för 2023, s. 60. Av de 7,5 miljoner kronor som betalades ut i stöd avsåg 5,9 miljoner kronor taltidningsstöd för 2023 och 1,6 miljoner kronor definitivt stöd för 2022.

¹⁸ Enligt uppgift från MTM i maj 2024.

veckosammandrag från de stora danska dagstidningarna. En prenumeration kan tecknas för 160 danska kronor/kvartal. Det finns även några kommunala tidningar som får sina texter inlästa med mänsklig röst genom Nota. Kommunerna betalar för denna service, som är gratis för användarna. Taltidningarna avlyssnas framför allt med hjälp av cd-skivor men finns även tillgängliga genom andra av Notas kanaler.

Danmark saknar en taltidningstjänst som tillgängliggör dagstidningar genom talsyntes. Nota och Dansk Blindesamfund inledde 2019 ett arbete för att skapa en taltidningstjänst med ambitionen att landets över 230 lokala och regionala dagstidningar skulle kunna produceras som taltidning med talsyntes och erbjudas gratis till målgruppen. Någon överenskommelse med utgivarna har dock inte kunnat slutas och projektet är därför i princip nedlagt.

2.8.2 Finland

I Finland ansvarar Förbundet för synskadade, Näkövammaisten liitto (NKL), för distributionen av såväl finskspråkiga som svenskspråkiga taltidningar samt ger användarstöd till finskspråkiga läsare. Verksamheten bedrivs i samarbete med Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf (FSS) som ansvarar för användarstödet till de svenskspråkiga läsarna. Sedan 2014 produceras alla tidningar med talsyntes och blir tillgängliga samma dag som den tryckta tidningen kommer ut. Tidningarna kan laddas ner och läsas upp med hjälp av olika applikationer för smarttelefon och surfplatta. En prenumerant som är medlem i en förening för synskadade och som har ett synbortfall på minst 50 procent får utan kostnad låna hem en Daisyspelare¹⁹ (en fristående spelare med funktioner för att läsa och navigera), med internetabonnemang och modem från NKL. Internetanslutningen är begränsad och kan endast användas för att lyssna på taltidningar. Rätten till utrustning och internetanslutning prövas i samband med beställning av taltidning, vilket görs via förbundens rehabiliteringsrådgivare. Produktionen av taltidningarna finansieras med bidrag som föreningarna aktivt söker från olika håll, bland annat från stiftelser och kommuner. Taltidningarna på svenska

¹⁹ Daisy står för Digitalt Anpassat Informationssystem och är ett antal öppna och internationellt etablerade standarder för tillgängliga medier.

har kunnat ges ut utan kostnad för prenumeranterna sedan 2021 tack vare sådana bidrag.

2.8.3 Norge

I Norge tillgängliggör Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NBL)²⁰ fyra regionala nyhetstidningar som produceras med talsyntes; Aftenposten, Bergens Tidende, Stavanger Dagblad och Faedrelandsvennen. Tidningarna avlyssnas via NBL:s webbplats, bibliotekets applikation Lydhør eller från motsvarigheten till Mina Sidor på bibliotekets webbplats. Tidningarna går även att få inlästa med mänsklig röst på cd-skiva. Taltidningarna är baserade på tidningarnas artikeldatabas och kan därför avvika från den tryckta upplagan. Den lättlästa nyhetstidningen Klar Tale finns också som taltidning.

²⁰ Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek är ett statligt bibliotek under Kultur- og likestillingsdepartementet.

3 En taltidningsverksamhet i takt med tiden

3.1 Behovet av en modernare taltidningsverksamhet

I takt med samhällets digitala utveckling har såväl mediesektorn som mediekonsumenternas beteenden förändrats. Utvecklingen har medfört stora förändringar i hur textbaserade nyhetsmedier produceras och konsumeras. Läsarna har rört sig från tryckta tidningar till digitala produkter och till gratismedier.

Taltidningsverksamheten har länge fungerat väl men är genom nuvarande reglering begränsad i sin omfattning på ett sätt som inte är i linje med medieutvecklingen i övrigt. Medan det statliga press- och mediestödet reformerats och successivt anpassats till den utveckling som skett har någon motsvarande modernisering av taltidningsverksamheten och taltidningsstödet inte genomförts under det senaste decenniet. Trots att modern digital teknik används i taltidningstjänsten och ytterligare nyhetsmedier skulle kunna inkluderas så är regleringen fortfarande uppbyggd kring dags-tidningsbegreppet och den tryckta tidningens förutsättningar.

3.1.1 Medieutredningens förslag om en översyn

I betänkandet En gränsöverskridande mediepolitik – För upplysning, engagemang och ansvar (SOU 2016:80 s. 248) konstaterade Medieutredningen att statens stöd för tillgängliggörande av dagstidningar inte följt med i den digitala utvecklingen på medieområdet. Taltidningens abonnentkrets består nästan uteslutande av äldre personer i behov av särskild utrustning och teknisk support. Medieutredningen bedömde det som troligt att behovet av särskild utrustning kommer minska i takt med att

medborgarna blir mer digitalt vana. Behovet av att få allmänna nyhetsmedier tillgängliggjorda förutsågs dock inte minska. Utredningen ansåg att taltidningsverksamheten borde breddas för att kunna inkludera fler innehålls- och spridningsformer och förordade en översyn av stödet till taltidningar i syfte att utveckla nya former för tillgängliggörande av allmänna nyhetsmedier.

3.1.2 Myndigheten för tillgängliga mediers uppdrag att se över taltidningsverksamheten

I juni 2020 gav regeringen Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) i uppdrag att se över hur taltidningsverksamheten kan utvecklas och anpassas till användarnas behov av och tillgång till nyheter och samhällsinformation i ett modernt medielandskap (Ku2020/01533). I uppdraget ingick att analysera förutsättningarna att bredda taltidningsverksamheten så att fler innehålls- och spridningsformer för nyheter och samhällsinformation skulle kunna inkluderas inom ramen för det befintliga taltidningsanslaget.

Myndigheten redovisade uppdraget i februari 2021 genom rapporten En taltidning i takt med tiden – 18 förslag för likvärdig nyhetsläsning (Ku2021/00658). I rapporten föreslår myndigheten bland annat vissa förändringar i nuvarande förordning (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning (taltidningsförordningen) och åtgärder som kan vidtas för att utveckla och modernisera myndighetens taltidningstjänst. Förslagen syftar till att få in fler titlar i tjänsten, nå ut till fler läsare, stärka distributionen av region- och kommuntaltidningar samt effektivisera arbetet med taltidningstjänsten. Det övergripande målet med förslagen är att framtidssäkra taltidningstjänsten och göra den mer relevant och värdefull för fler läsargrupper genom att erbjuda fler sorters innehåll och anpassa tjänsten för fler läsargrupperns behov.

MTM föreslår i rapporten att taltidningsförordningen ändras på så sätt att urvalet av tidningar i tjänsten baseras på definitionen av allmänna nyhetsmedier på motsvarande sätt som i mediestödsregleringen (i stället för att baseras på definitionen av dagstidning). Syftet är att skapa ett modernare regelverk som omfattar en större bredd av nyhetsmedier, däribland helt digitala nyhetskällor och sådana som är gratis för läsarna att ta del av. MTM bedömer att denna förändring kommer att göra taltidningstjänsten relevant för

fler läsargrupper, och samtidigt anpassa tjänsten till ett föränderligt medielandskap.

MTM föreslår också att kris- och samhällsinformation ska kunna erbjudas som en egen titel i taltidningstjänsten. MTM har med anledning av covid-19-pandemin redan tagit initiativ till att distribuera sådan information via tjänsten och anser att det finns potential i att även framöver göra det. Kan tjänsten användas på det sättet bedömer myndigheten att tjänsten kan bli en plattform för information från fler myndigheter än MTM, vilket skulle öka möjligheten för staten att samlat och i större utsträckning än tidigare nå ut till personer med en läsnedsättning. Att enbart ta del av kris- och samhällsinformationen ska dock enligt myndigheten inte vara skäl nog att beviljas mottagarutrustning och internetuppkoppling, utan det förutsätter att läsaren har tillgång till taltidningstjänsten av någon annan anledning.

I rapporten föreslås vidare att MTM tar över hanteringen av de region- och kommuntaltidningsläsare som i dag får sina taltidningar på cd-skiva direkt från regionerna eller kommunerna. Myndigheten bedömer att det skulle innebära stora fördelar för läsarna som då får tillgång till modernare spelare och till MTM:s användarstöd när de behöver support. En centralisering av hanteringen skulle också medföra lägre kostnader sammantaget ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

MTM föreslår i rapporten en stegvis implementering över ett antal år för att hantera de ekonomiska konsekvenserna av förslagen. Genom att reglera i vilken takt nya publikationer och nya läsare läggs till i taltidningstjänsten kan myndigheten säkerställa att kostnaderna rymms inom anslaget.

Även om tillgängligheten skulle öka väsentligt jämfört med i dag så bedömer MTM att det under en överskådlig framtid kommer kvarstå ett behov av en särlösning i form av taltidningen för de läsare som inte har kunskapen eller förutsättningarna att handskas med smarta mobiltelefoner eller datorer.

3.1.3 En ny inriktning för taltidningsverksamheten

I budgetproposition för 2024 föreslog regeringen en ny inriktning för taltidningsverksamheten. Riksdagen beslutade, i enlighet med

regeringens förslag, att den nya inriktningen ska vara att personer som på grund av synnedsättning eller läsnedsättning inte kan ta del av textbaserade allmänna nyhetsmedier och tidskrifter med fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik ska få god tillgång till sådana medier genom taltidning (prop. 2023/24:1, utg. omr. 17 s. 135, bet. 2023/24:KrU1, rskr. 2023/24:79). Den nya inriktningen för taltidningsverksamheten innebär en högre grad av teknikneutralitet och en breddning av tjänsten så att fler innehålls- och spridningsformer för nyheter och samhällsinformation kan inkluderas. Det ger regeringen förutsättningar att göra de anpassningar av taltidningsverksamheten som är nödvändiga för den modernisering som behövs.

4 En ny förordning om Myndigheten för tillgängliga mediers taltidningstjänst

4.1 En ny förordning

Förslag: En ny förordning, förordningen om en taltidningstjänst hos Myndigheten för tillgängliga medier, ska ersätta förordningen om taltidningar och mottagarutrustning, som ska upphävas. Syftet med förordningen ska vara att tillförsäkra personer med syn- eller annan läsnedsättning tillgång till nyheter och samhällsinformation.

Skälen för förslaget

Fokuset i nuvarande förordning (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning (taltidningsförordningen) är stödet till de tidningsföretag som ger ut taltidningar. Att taltidningsverksamheten i första hand finns till för de som har ett behov av en taltidning bör dock i högre grad än i dag återspeglas i regleringens syfte och struktur. Därför föreslås en ny förordning som har sin utgångspunkt i Myndigheten för tillgängliga mediers (MTM) taltidningstjänst, vilket innehåll som ska kunna göras tillgängligt i tjänsten och möjligheten för användarna att ta del av innehållet i tjänsten. På motsvarande sätt som i dag bör även förordningen innehålla bestämmelser om stöd för taltidningar.

4.2 En ny definition av taltidning

Förslag: Med taltidning ska i förordningen avses ett medium vars innehåll är inläst med mänskligt eller syntetiskt tal eller förberett för uppläsning med syntetiskt tal.

Skälen för förslaget

Definitionen av taltidning i nuvarande taltidningsförordning är uppbyggd kring begreppet *dagstidning*, så som det definieras i den numera upphävda presstödsförordningen (1990:524). I mediestödsregleringen har dock begreppet dagstidning ersatts av begreppet *allmänt nyhetsmedium* som omfattar en större bredd av nyhetsmedier. Definitionen av en dagstidning har historiskt sett stämt väl överens med de publikationer som efterfrågats i taltidningstjänsten, dvs. traditionella tryckta morgontidningar med betalande prenumeranter. För att tjänsten ska vara relevant för dagens mediekonsumenter behöver dock andra typer av medier som innehåller nyheter och samhällsinformation kunna göras tillgängliga i tjänsten. Det är därför motiverat, och ur ett likvärdighetsperspektiv viktigt, att definitionen av taltidning i den nya förordningen öppnar upp för fler innehålls- och spridningsformer för nyheter och samhällsinformation. En ändrad definition bör inrymma såväl de produkter som distribueras genom taltidningstjänsten i dag som de som kan komma i fråga framöver.

Den föreslagna definitionen omfattar förutom prenumererade dagstidningar och gratistidningar som utgår från en tryckt eller digital förlaga även taltidningar som produceras utan förlaga. Det senare är vanligt för region- och kommuntaltidningar som distribueras genom taltidningstjänsten sedan 2016 och som också bör omfattas av definitionen (se avsnitt 5.2.1).

4.3 Myndigheten för tillgängliga medier ska tillhandahålla en taltidningstjänst

Förslag: Myndigheten för tillgängliga medier ska tillhandahålla en taltidningstjänst och tillgängliggöra innehållet i tjänsten för

personer med syn- eller annan läsnedsättning. Med en person med syn- eller annan läsnedsättning ska avses

1. en person med blindhet,
2. en person med en synnedsättning som inte kan förbättras så att synförmågan blir väsentligen likvärdig med synförmågan hos en person som inte har en sådan nedsättning,
3. en person som har perceptions- eller lässvårigheter, eller
4. en person som på grund av fysisk funktionsnedsättning inte kan hålla eller hantera en tidning eller läsutrustning för att ta del av en tidning eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt krävs för att kunna läsa.

Skälen för förslaget

MTM tillhandahåller redan i dag en taltidningstjänst och tillgängliggör innehållet i tjänsten för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Att myndigheten ska göra det framgår dock inte uttryckligen av nuvarande reglering (se avsnitt 2.4.1). Att myndigheten har i uppgift att tillhandahålla en sådan tjänst och tillgängliggöra innehållet i tjänsten för personer med syn- eller annan läsnedsättning bör framgå av den nya förordningen.

I förordningen bör det också finnas en definition av personer med syn- eller annan läsnedsättning. En stor del av MTM:s verksamhet riktar sig till personer med syn- eller annan läsnedsättning och bedrivs utifrån de förutsättningar som gäller enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Av upphovsrättslagen framgår att en person med syn- eller annan läsnedsättning som inte kan ta del av ett offentliggjort verk i form av en bok eller annan skrift, notation eller tillhörande illustration i väsentligen samma utsträckning som en person utan sådan nedsättning får framställa exemplar av verket i för honom eller henne tillgängligt format. Med en person med syn- eller annan läsnedsättning avses i lagen en person med blindhet, en person med en synnedsättning som inte kan förbättras så att synförmågan blir väsentligen likvärdig med synförmågan hos en person som inte har sådan nedsättning, en person med perceptions- eller lässvårigheter, eller en person som inte kan hålla eller hantera en bok eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett

krävs för att kunna läsa (17 §). Ett behörigt organ får under motsvarande förutsättningar framställa exemplar och även överföra och sprida sådana exemplar till personer med syn- eller annan läsnedsättning (17 a §).

En definition av en person med syn- eller annan läsnedsättning med upphovsrättslagens definition som förebild bör användas i den nya förordningen. Definitionen i den nya förordningen bör anpassas till det faktum att taltidningsverksamheten bland annat finns till för att ge dem som till exempel inte kan hålla en tidning, snarare än en bok, möjlighet att ta del av innehållet i tidningen. Definitionen av en person med syn- eller annan läsnedsättning i den nya förordningen bör därför vara en person med blindhet, en person med en synnedsättning som inte kan förbättras så att synförmågan blir väsentligen likvärdig med synförmågan hos en person som inte har en sådan nedsättning, en person som har perceptions- eller lässvårigheter, eller en person som på grund av en fysisk funktionsnedsättning inte kan hålla eller hantera en tidning eller läsutrustning för att ta del av en tidning eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt krävs för att kunna läsa. Med läsutrustning avses exempelvis en dator, en surfplatta eller ett förstöringsglas som används för att läsa en tryckt eller digital tidning.

5 Taltidningstjänstens innehåll

5.1 Tillgängliggörande i taltidningstjänsten

Bedömning: Det bör inte längre krävas att en tidning ansöker om taltidningsstöd för att göras tillgänglig som taltidning i taltidningstjänsten.

Skälen för bedömningen

För att en dagstidning ska kunna tillgängliggöras som en taltidning i taltidningstjänsten krävs i dag som utgångspunkt att den som ger ut taltidningen har fått taltidningsstöd. Sedan övergången till produktion med talsyntes och internetdistribution är stödnivåerna dock låga jämfört med tidigare. Ett antal tidningsföretag som ger ut taltidningar har dessutom valt att avstå från delar av eller hela det stöd som kan utgå. Det förekommer också i viss utsträckning att tidningsföretag väljer att inte ansöka om stöd ett visst år. I dessa fall fortsätter Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) ändå att tillgängliggöra taltidningarna genom taltidningstjänsten när taltidningsnämnden har beslutat det.²¹ Oavsett vilka skäl som ligger bakom att tidningsföretagen väljer att avstå från stöd visar detta att det finns ett intresse att finnas i taltidningstjänsten som är frikopplat från möjligheten att få statligt stöd. Mot bakgrund av att målet med taltidningsverksamheten är att så många personer som möjligt med syn- eller annan läsnedsättning ska få god tillgång till medier med fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik finns det skäl att utforma regleringen på så sätt att det inte längre krävs att en tidning ansöker om taltidningsstöd för att göras tillgänglig i taltidningstjänsten.

²¹ Taltidningsnämndens beslut den 4 december 2020, dnr MTM 2020/7.

5.2 Medier som kan göras tillgängliga i taltidningstjänsten

Det är förenat med administrativa kostnader att ansluta ett medium till taltidningstjänsten. En ordning för prioritering av vilka medier som *ska* göras tillgängliga och vilka medier som *får* göras tillgängliga i tjänsten är därför nödvändig.

5.2.1 Medier som ska göras tillgängliga i taltidningstjänsten

Allmänna nyhetsmedier som får mediestöd

Förslag: Ett textbaserat allmänt nyhetsmedium som får mediestöd enligt lagen om mediestöd ska, efter ansökan av den som ger ut mediet, göras tillgängligt som taltidning i taltidningstjänsten.

Skälen för förslaget

I första hand bör textbaserade allmänna nyhetsmedier som får mediestöd enligt lagen (2023:664) om mediestöd göras tillgängliga i taltidningstjänsten. För medier som får mediestöd har mediestödsnämnden redan gjort en prövning och funnit att medierna uppfyller både kraven för att utgöra allmänna nyhetsmedier enligt definitionen i lagen om mediestöd och de allmänna förutsättningarna för mediestöd i samma lag. Genom att dessa medier tillgängliggörs i taltidningstjänsten tillförsäkras personer med syn- eller annan läsnedsättning tillgång till oberoende medier som anses vara av stor betydelse för den demokratiska processen och den fria åsiktsbildningen. Genom att begreppet allmänt nyhetsmedium är bredare än begreppet dagstidning kommer tjänsten vidare innehålla en större bredd av nyhetsmedier än enligt nuvarande förordning (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning (taltidningsförordningen), som till exempel inte omfattar helt digitala

nyhetskällor utan en tryckt förlaga eller nyhetsmedier som är gratis för läsarna.²²

För att definieras som ett allmänt nyhetsmedium enligt lagen om mediestöd ska mediet ha till sin primära uppgift att fortlöpande bedriva relevant nyhetsförmedling, och ha ett redaktionellt innehåll av sådan omfattning att det har betydelse för bevakningsområdet och som består av allsidig nyhetsförmedling med ett brett utbud av ämnen och perspektiv samt granskning av för demokratin grundläggande skeenden.

Utöver kravet på att vara ett allmänt nyhetsmedium ställs även vissa allmänna förutsättningar upp för att få mediestöd. Mediet måste till exempel ha en publicistisk verksamhet som inte väsentligt verkar mot grunderna för det demokratiska styrelseskicket eller väsentligt är i konflikt med respekten för alla människors lika värde och den enskilda människans frihet, värdighet och personliga integritet (det s.k. demokrativillkoret). Mediet måste även ha ett exklusivt, egenproducerat redaktionellt innehåll som till övervägande del består av nyhetsförmedling och granskning och som utgör en väsentlig del av mediets hela redaktionella innehåll. Mediet måste vidare vara allmänt tillgängligt, ha en egen titel med självständiga redaktionella resurser och en ansvarig utgivare. Mediet ska dessutom främja tillgängliggörandet av sitt redaktionella innehåll till personer med funktionsnedsättning.

Förutom kravet på att det allmänna nyhetsmediet ska få mediestöd för att göras tillgängligt i tjänsten bör det även krävas att mediet är textbaserat. Detta för att tillgodose syftet med taltidningsverksamheten, dvs. att tillgängliggöra textbaserade nyheter och samhällsinformation för personer som inte kan läsa på samma sätt som andra. Ett tillgängliggörande i taltidningstjänsten bör ske efter ansökan av den som ger ut mediet.

I dag är taltidningstjänsten exklusiv för personer som är betalande prenumeranter och det är endast tidningsföretag som marknadsför, säljer och administrerar abonnemang som kan ansöka om taltidningsstöd och på så sätt få sina taltidningar tillgängliggjorda i taltidningstjänsten.²³ Gratistidningar, som inte säljer abonnemang har därför inte kunnat tillgängliggöras i tjänsten. På vissa orter,

²² MTM:s rapport En taltidning i takt med tiden – 18 förslag för likvärdig nyhetsläsning (Ku2021/00658).

²³ 6 § taltidningsförordningen (2013:9) och taltidningsnämndens beslut den 2 december 2021, dnr MTM 2021/53.

exempelvis förortskommuner, är det dock gratistidningarna som till stor del står för den lokala bevakningen snarare än de traditionella dagstidningarna. En stor del av den totala nyhetskonsumention sker dessutom i dag via medier som är gratis för läsaren. Det är därför viktigt att även gratismedier kan göras tillgängliga i taltidningstjänsten så att alla läsare, oavsett ekonomiska förutsättningar kan ta del av nyheter. Förslaget innebär att även gratistidningar som får mediestöd kommer att kunna tillgängliggöras i taltidningstjänsten framöver.

Region- och kommuntidningar

Förslag: En region- eller kommuntidning ska, efter ansökan av den som ger ut taltidningen, göras tillgänglig i taltidningstjänsten.

Med regionaltidning ska avses en taltidning med nyheter och samhällsinformation som ges ut av en region och som främst riktar sig till personer med syn- eller annan läsnedsättning.

Med kommuntidning ska avses en taltidning med nyheter och samhällsinformation som ges ut av en kommun och som främst riktar sig till personer med syn- eller annan läsnedsättning.

Skälen för förslaget

Förutom textbaserade allmänna nyhetsmedier som får mediestöd bör även region- och kommuntidningar göras tillgängliga i tjänsten. Region- och kommuntidningar (tidigare läns- och kommuntidningar) är specialtidningar som ges ut av enskilda regioner och kommuner och som främst riktar sig till personer med nedsatt syn. Tidningarna produceras redan från början som taltidningar utan någon textbaserad förlaga och innehåller nyheter, samhällsinformation och olika reportage.

Region- och kommuntidningarna distribuerades fram till 2016 helt utom MTM:s försorg, bland annat genom att de spelades in på kassetter eller cd-skivor och skickades till läsarna som blindskriftsförsändelser.²⁴ MTM fick under 2015 i uppdrag av

²⁴ S.k. blindskriftsförsändelser finansieras genom anslaget 2.2. Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning (utgiftsområde 22) som disponeras av Post- och telestyrelsen.

regeringen att samordna distributionen av dessa taltidningar med den teknik och verksamhetsmodell som används för dagstidningar (N2015/06720/ITP). Denna samordning innebär fördelar för användarna men också besparingar för det allmänna genom att samma mottagarutrustning kunde nyttjas för att ge tillgång till allt innehåll i taltidningstjänsten. Läsarna får även tillgång till MTM:s användarstöd och kundtjänstmedarbetare. Lösningen blir därutöver likvärdig för alla läsare, oavsett var i landet de bor och oavsett om de prenumererar på en dagstidning eller inte.

Efter uppdragets slut har MTM valt att permanenta verksamheten och finansiera den genom verksamhetsanslaget. Numera finns 55 region- och kommuntaltidningar tillgängliga via taltidningstjänsten. Under 2023 tog 685 taltidningsprenumeranter emot sin regionala taltidning via myndighetens distributionssystem till en Daisyspelare, en app eller via e-post. Av dessa var 43 olika institutioner såsom äldreboenden, bibliotek och syncentraler.²⁵

Region- och kommuntaltidningarna har inte en dagstidning som förlaga och är därför inte taltidningar enligt definitionen i nuvarande taltidningsförordning. De faller därmed utanför den nuvarande förordningens tillämpningsområde och en läsare kan därför endast få del av region- och kommuntaltidningarna digitalt via MTM:s taltidningstjänst genom att först teckna en dagstidningsprenumeration. Arbetet med de region- och kommuntaltidningar som i dag finns i tjänsten behöver dessutom finansieras med andra medel än taltidningsanslaget. Region- och kommuntaltidningarna utgör dock, precis som allmänna nyhetsmedier, viktiga källor till nyheter och samhällsinformation. Det finns därför, utöver konkreta samordningsfördelar, skäl för att dessa taltidningar ska tillgängliggöras i taltidningstjänsten. Den nya definitionen av taltidning som nu föreslås kommer att omfatta region- och kommuntaltidningar. Detta tillsammans med att det inte föreslås ställas upp något krav på abonnemang innebär att det skapas förutsättningar för en centralisering av systemet för region- och kommuntaltidningar där MTM kan ta över tidningsdistributionen och läsarservicen från regionerna och kommunerna.

Med regionaltidning och kommuntaltidning bör i förordningen avses en taltidning med nyheter och samhällsinformation som ges ut

²⁵ MTM:s årsredovisning för 2023, s. 62.

av en region respektive en kommun och som främst riktar sig till personer med syn- eller annan läsnedsättning.

Ett tillgängliggörande i taltidningstjänsten bör, precis som för allmänna nyhetsmedier, ske efter ansökan av den som ger ut taltidningen.

5.2.2 Medier som får göras tillgängliga i taltidningstjänsten

Förslag: Andra textbaserade medier än allmänna nyhetsmedier som får mediestöd får, efter ansökan av den som ger ut mediet, göras tillgängliga som taltidningar i taltidningstjänsten om mediet bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik, ges ut på svenska eller något av de nationella minoritetsspråken och efterfrågas av personer med syn- eller annan läsnedsättning.

Med medium som bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik ska avses ett medium som behandlar aktuella samhällsfrågor inom politik, ekonomi, kultur och samhällsliv på ett fördjupande sätt.

Skälen för förslaget

Även andra textbaserade medier än sådana som får mediestöd enligt lagen (2023:664) om mediestöd bör få möjlighet att ingå i taltidningstjänsten under förutsättning att de bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik, ges ut på svenska eller något av de nationella minoritetsspråken och efterfrågas av personer med syn- eller annan läsnedsättning.

Med medium som bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik bör i förordningen avses ett medium som behandlar aktuella samhällsfrågor inom politik, ekonomi, kultur och samhällsliv på ett fördjupande sätt. Det kan exempelvis vara dagstidningar, gratistidningar eller tidskrifter som ansökt om men inte erhållit mediestöd eller som inte ansökt om mediestöd men som erbjuder läsarna nyhetsrapportering eller fördjupad bevakning och granskning av samhälleliga angelägenheter och samhällets institutioner. Det kan vara av värde för den aktuella målgruppen att även kunna ta del av sådana medier på ett enkelt sätt genom MTM:s

taltidningstjänst. Vidare bör taltidningstjänsten, av både praktiska och kostnadsmässiga skäl, endast innehålla medier som ges ut på svenska eller något av de nationella minoritetsspråken.

Ett krav på att dessa medier efterfrågas av personer med syn- eller annan läsnedsättning bör ställas upp för att säkerställa att de kostnader för det allmänna som följer av att medierna ansluts till tjänsten går att motivera. Målet med MTM:s taltidningstjänst är att så många personer som möjligt med syn- eller annan läsnedsättning ska få god tillgång till medier med fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik. Efterfrågan på medierna bör därför vara styrande vid bedömningen av om ett medium ska göras tillgängligt i taltidningstjänsten. Även vid en situation där det inte finns resurser att tillgängliggöra samtliga medier som ansökt om tillgängliggörande bör efterfrågan vara styrande för MTM:s bedömning.

I avsnitt 8.4 föreslås att MTM ska få meddela ytterligare föreskrifter om vad som avses med kriterierna ovan.

Ett tillgängliggörande som taltidning i taltidningstjänsten bör vidare, precis som för övriga medier, ske efter ansökan av den som ger ut mediet.

5.2.3 Annat innehåll som ska göras tillgängligt i taltidningstjänsten

Förslag: Kris- och samhällsinformation från stat, region och kommun ska göras tillgänglig i taltidningstjänsten.

Skälen för förslaget

Kris- och samhällsinformation har erbjudits som ett tillägg i taltidningstjänsten sedan 2020 för att i tillgängliga format förmedla information om exempelvis covid-19-pandemin från den myndighetsgemensamma informationssidan [krisinformation.se](https://www.krisinformation.se). Informationsinnehållet i sig kommer från de olika expertmyndigheterna. En viss anpassning av innehållet sker sedan för att det ska kunna tillgängliggöras genom taltidningstjänsten.

Det är av stor vikt att kris- och samhällsinformation från stat, region och kommun finns tillgänglig för samtliga delar av

befolkningen och att denna anpassas till befolkningens olika förutsättningar. MTM:s arbete med att tillgängliggöra kris- och samhällsinformation i taltidningstjänsten är en viktig del av att göra sådan information tillgänglig för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Det bör därför framgå av den nya förordningen att MTM ska göra kris- och samhällsinformation från stat, region och kommun tillgänglig i tjänsten. Det som avses är sådan kris- och samhällsinformation som är av betydelse för allmänheten i stort, exempelvis information från myndigheter om vaccinationer, val och beredskap inför kriser²⁶, och inte all information som kommer från stat, region eller kommun.

5.3 Förutsättningar för tillgängliggörande i taltidningstjänsten

Förslag: Taltidningstjänsten får endast användas av personer med syn- eller annan läsnedsättning eller av sådana organisationer, institutioner eller vårdinrättningar som ger service till personer med syn- eller annan läsnedsättning.

Den som ger ut ett medium som ska göras tillgängligt i taltidningstjänsten ska tillhandahålla mediets innehåll och uppgifter om de användare som begärt att få tillgång till innehållet, i enlighet med de anvisningar som Myndigheten för tillgängliga medier ger.

Skälen för förslaget

Taltidningsverksamheten har, i enlighet med den nya inriktningen, till syfte att säkerställa att personer som på grund av syn- eller annan läsnedsättning inte kan ta del av textbaserade allmänna nyhetsmedier och tidskrifter med fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik ska få god tillgång till sådana medier genom taltidning. Taltidningstjänsten bör därför endast få användas av personer med syn- eller annan läsnedsättning eller av sådana organisationer, institutioner eller vårdinrättningar som ger service till personer med

²⁶ T.ex. information från broschyren Om krisen eller kriget kommer från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

syn- eller annan läsnedsättning. Det innebär t.ex. att den som ger ut ett medium inte ska erbjuda abonnemang på taltidningen till personer som inte har någon syn- eller annan läsnedsättning.

För att ett medium ska kunna göras tillgängligt i taltidningstjänsten bör det, på motsvarande sätt som i dag, ställas upp krav på att den som ger ut mediet ska tillhandahålla MTM mediets innehåll på det sätt som myndigheten anvisar.

Den som ger ut ett medium som ska göras tillgängligt som taltidning i tjänsten bör vidare lämna uppgifter till MTM om de användare som begärt att få tillgång till innehållet i taltidningen. Detta för att MTM ska kunna säkerställa att rätt personer ges tillgång till taltidningen i taltidningstjänsten och, vid behov, tillhandahålla mottagarutrustning och internetabonnemang.

I avsnitt 8.4 föreslås att MTM ska få meddela föreskrifter om verkställigheten av förordningen, vilket omfattar att meddela hur innehållet och uppgifterna om användarna ska tillhandahållas.

5.4 Ett beslut om tillgängliggörande ska kunna återkallas

Förslag: Ett beslut om att ett medium ska göras tillgängligt i taltidningstjänsten ska kunna återkallas om förutsättningarna för tillgängliggörandet inte längre är uppfyllda eller om villkoren i beslutet inte har följts.

Skälen för förslaget

Nuvarande taltidningsförordning innehåller bestämmelser om innehållande av medel och återkrav av stöd om stöd betalats ut felaktigt eller om villkor för stödet inte uppfyllts. Däremot saknas en tydlig reglering av hur ett tillgängliggörande av en taltidning avslutas. Med den föreslagna ordningen, där en taltidning tillgängliggörs i taltidningstjänsten efter ansökan, finns ett behov av att kunna återkalla ett beslut om att ett medium ska göras tillgängligt i taltidningstjänsten. I avsnitt 8.1 och 8.2 föreslås att MTM ska besluta i frågor om tillgängliggörande i taltidningstjänsten och att beslutet får förenas med villkor. Ett beslut om att ett medium ska

göras tillgängligt som taltidning i taltidningstjänsten bör kunna återkallas av MTM om förutsättningarna för tillgängliggörandet inte längre är uppfyllda eller om villkoren i beslutet om tillgängliggörande inte har följts. Så kan exempelvis vara fallet om mediet inte längre får mediestöd eller inte längre är en region- och kommunaltaltidning enligt den definition av sådana taltidningar som föreslås i avsnitt 5.2.1. Det kan även vara fråga om att den som ger ut mediet till exempel underlåter att leverera eller levererar bristfälliga underlag till myndigheten eller ger tillgång till taltidningen till andra än de som tillgång får ges till i enlighet med vad som föreslås i avsnitt 5.3.

6 Mottagarutrustning och internetabonnemang

6.1 Utrustning och internetabonnemang

6.1.1 Särskild mottagarutrustning

De flesta av dagens taltidningsläsare (cirka 80 procent) använder särskild mottagarutrustning i form av en Daisyspelare för att ta emot och lyssna på sin taltidning i taltidningstjänsten.²⁷ Daisyspelaren är ett hjälpmedel som utvecklats särskilt för personer med funktionsnedsättning och som har stora taktila knappar som är lätta att känna för läsare med begränsad syn. Spelaren finns i olika varianter, men den enklare modellen med färre funktioner är populärast.

6.1.2 Mottagning på egen konsumentutrustning

En taltidningsläsare som har och kan hantera en smarttelefon, surfplatta eller dator erbjuds att läsa taltidningen i taltidningstjänsten på den egna konsumentutrustningen genom någon av de två appar som Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) tillhandahåller; Legimus och Akila. Båda apparna har stödfunktioner som synkroniserar ljud och text, vilket gör det möjligt att läsa med både ögon och öron samtidigt.

Det finns även möjlighet att få taltidningen distribuerad via e-post för avlyssning via egen dator eller nedladdning till egenvald utrustning. Dock är det ytterst få taltidningsprenumeranter som väljer det alternativet.

²⁷ MTM:s årsredovisning för 2023, s. 63.

6.1.3 Internetabonnemang

Om det finns särskilda skäl får den som abonnerar på en taltidning även disponera ett abonnemang som gör mottagning av taltidningar via internet möjlig (19 § förordningen [2013:9] om taltidningar och mottagarutrustning [taltidningsförordningen]). MTM har i dag ett avtal med en leverantör av mobila bredband som säkerställer att kostnaden för abonnemangen är förhållandevis låg, 360 kr per abonnent och år. Datamängden är begränsad så att den endast räcker till uppläsning av taltidningar samt relaterade tilläggstjänster.²⁸

6.2 Tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang

Förslag: Myndigheten för tillgängliga medier ska vid behov kostnadsfritt tillhandahålla mottagarutrustning och internetabonnemang som gör det möjligt att ta del av innehållet i taltidningstjänsten till den som har rätt att ta del av en taltidning i tjänsten. Tillgång till enbart kris- och samhällsinformation från stat, region eller kommun i taltidningstjänsten ska inte ge rätt till mottagarutrustning eller internetabonnemang.

Skälen för förslaget

Syftet med taltidningsverksamheten är, i enlighet med den nya inriktningen, att se till att personer med syn- eller annan läsnedsättning får tillgång till textbaserade nyheter och samhällsinformation genom taltidning. I avsnitt 5.3 föreslås därför att taltidningstjänsten endast får användas av personer med syn- eller annan läsnedsättning eller av sådana organisationer, institutioner eller vårdinrättningar som ger service till personer med syn- eller annan läsnedsättning.

En person med syn- eller annan läsnedsättning som genom att teckna ett abonnemang eller på annat sätt har rätt att ta del av en taltidning i taltidningstjänsten bör, på motsvarande sätt som i dag,

²⁸ Det pågående avtalet sträcker sig till 2032 enligt uppgift från MTM i maj 2024 men kommer behöva upphandlas i god tid innan det går ut om det ska fortgå.

vid behov kunna tillhandahållas utrustning och internetabonnemang av MTM. Detsamma bör gälla en organisation, institution eller vårdinrättning som ger service till en person med syn- eller annan läsnedsättning. Mottagarutrustningen och internetabonnemangen bör tillhandahållas kostnadsfritt.

Tillgång till enbart kris- och samhällsinformation från stat, region eller kommun i taltidningstjänsten bör av resurs- och kostnadsskäl inte ge rätt till mottagarutrustning och internetabonnemang.

Liksom enligt nuvarande taltidningsförordning bör både mottagarutrustning och internetabonnemang enbart tillhandahållas av MTM om det finns ett faktiskt behov av det för att kunna ta del av en taltidning i taltidningstjänsten. MTM bör därför göra en bedömning av om ett sådant faktiskt behov finns vad gäller både utrustningen och internetabonnemanget. Om en blivande användare har tillgång till och behärskar egen konsumentutrustning och har ett eget internetabonnemang som kan användas för digital mottagning av taltidningar bör det vara tillräckligt att tillgång till någon av MTM:s appar Legimus eller Akila, tillsammans med eventuellt användarstöd, tillhandahålls.

6.3 Vad mottagarutrustning och internetabonnemang får användas för

Förslag: Mottagarutrustning och internetabonnemang som Myndigheten för tillgängliga medier tillhandahållit ska endast få användas för att ta del av taltidningar och andra tjänster från myndigheten i taltidningstjänsten.

Skälen för förslaget

Som framgår av avsnitt 6.2 bör endast personer som har rätt att ta del av en taltidning i taltidningstjänsten kostnadsfritt tillhandahållas mottagarutrustning och internetabonnemang av MTM. Taltidningstjänsten kan dock även användas för att få tillgång till andra tjänster från MTM, till exempel tillgång till talböcker och annat innehåll som MTM gör tillgängligt. Det bör vara möjligt för användare som har tillhandahållits mottagarutrustning och internetabonnemang av

MTM för att ta del av en taltidning att även använda dessa för att ta del av MTM:s andra tjänster. Av förordningen bör därför framgå att mottagarutrustning och internetabonnemang även får användas för att ta del av andra tjänster från MTM som finns i taltidningstjänsten.

Även om internetabonnemangen som MTM tillhandahåller endast ger en surfmängd som räcker för att kunna ta del av taltidningar och eventuella tilläggstjänster så skulle abonnemangen kunna användas i andra syften än det avsedda. För att klargöra vad mottagarutrustningen och abonnemanget får användas för bör det av den nya förordningen framgå att mottagarutrustning och internetabonnemang som tillhandahålls av MTM *endast* får användas för att ta del av taltidningar och andra tjänster från MTM som finns i taltidningstjänsten.

6.4 Återkallelse av beslut om tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang

Förslag: Ett beslut om tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang ska kunna återkallas om förutsättningarna för tillhandahållandet inte längre är uppfyllda eller om utrustningen eller internetabonnemanget används i strid med förordningens bestämmelser.

Skälen för förslaget

I avsnitt 8.1 och 8.2 föreslås att MTM ska besluta i frågor om tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang och att besluten får förenas med villkor. Det bör finnas en möjlighet att återkalla ett beslut om tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang om det inte längre finns förutsättningar för tillhandahållandet. Det kan vara fråga om att användaren inte längre har rätt att ta del av taltidningarna i taltidningstjänsten. Vidare bör beslutet kunna återkallas om utrustningen eller internetabonnemanget används i strid med förordningens bestämmelser. Det kan till exempel vara fallet om internetabonnemanget används för annat än att ta emot taltidningar eller andra tjänster från MTM i taltidningstjänsten.

7 Stöd för taltidningar i taltidningstjänsten

7.1 Vad stöd får lämnas för och till vem

Förslag: Statligt stöd ska kunna lämnas för taltidningar i taltidningstjänsten. Stöd lämnas om det finns medel.

Stöd får lämnas för kostnader för administration, produktion och marknadsföring av en taltidning som är tillgänglig i taltidningstjänsten. Stödet får inte överstiga dessa kostnader.

Stöd får lämnas till juridiska personer som ger ut textbaserade allmänna nyhetsmedier som får mediestöd enligt lagen om mediestöd.

Skälen för förslaget

Även i fortsättningen bör taltidningsstöd, om det finns medel, kunna lämnas för taltidningar i taltidningstjänsten. Stöd bör kunna ges för kostnader för administration, produktion och marknadsföring av taltidningarna, vilket bland annat får anses omfatta kostnader för exempelvis abonnenthantering. Stödet bör på motsvarande sätt som gäller i dag inte få överstiga dessa kostnader. I avsnitt 8.4 föreslås att Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) ska få meddela ytterligare föreskrifter om beräkningen av stödet.

Enligt nuvarande förordning (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning (taltidningsförordningen) får tidningsföretag som marknadsför, säljer och administrerar abonnemang på taltidningar ansöka om stöd. När taltidningsverksamheten nu breddas uppstår frågan om vilka medier som framöver bör kunna få stöd. Mediastöd enligt lagen (2023:664) om mediestöd får endast

lämnas till juridiska personer som ger ut allmänna nyhetsmedier som uppfyller de allmänna förutsättningarna för stöd. Det innebär att mediestöd exempelvis endast får lämnas för allmänna nyhetsmedier vars publicistiska verksamhet inte väsentligt verkar mot grunderna för det demokratiska styrelseskicket eller väsentligt är i konflikt med respekten för alla människors lika värde och den enskilda människans frihet, värdighet och personliga integritet, det s.k. demokrativillkoret.

Demokrativillkoret syftar ytterst till att säkerställa att statligt stöd inte går till publicistiska verksamheter som väsentligt verkar mot eller väsentligt kommer i konflikt med grundläggande demokratiska värderingar. Regeringen har vad gäller mediestödet bedömt att det finns ett behov av en reglering som säkerställer att statligt ekonomiskt stöd inte går till tydligt antidemokratiska verksamheter.²⁹ Detta behov gör sig gällande även för taltidningsstödet. Villkoren för taltidningsstödet bör därför fullt ut harmoniseras med de som gäller för mediestödet. Det innebär att samma förutsättningar, inklusive demokrativillkoret, ska vara uppfyllda för att taltidningsstöd ska kunna lämnas.

Prövningen av om ett medium uppfyller demokrativillkoret innebär att känsliga överväganden och bedömningar ur ett yttrandefrihetsperspektiv måste göras, vilket kräver särskild kompetens. Det bedöms inte lämpligt att prövningen sker inom två olika myndigheter eller beslutsorgan. Därför bör endast allmänna nyhetsmedier som mediestödsnämnden redan har bedömt uppfyller demokrativillkoret och som beviljats mediestöd komma i fråga för taltidningsstöd.

Precis som för tillgängliggörande i taltidningstjänsten ska fokus för taltidningsstödet vara textbaserade allmänna nyhetsmedier. Detta för att uppfylla syftet med taltidningsverksamheten, dvs. ge tillgång till textbaserad nyhets- och samhällsinformation till personer som på grund av syn- eller annan läsnedsättning inte kan läsa innehållet på samma sätt som andra. Att endast juridiska personer som ger ut allmänna nyhetsmedier som får mediestöd föreslås kunna få taltidningsstöd innebär även att stöd inte får lämnas till bland annat staten, kommuner eller regioner (5 § lagen om mediestöd).

²⁹ Regeringens proposition Ett hållbart mediestöd för hela landet, prop. 2022/23:133 s. 29–40 och 63.

7.2 Återbetalning och återkrav av stöd

Förslag: Den som har tagit emot taltidningsstöd ska vara återbetalningsskyldig, om

1. mottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter har orsakat att stöd betalats ut felaktigt eller med för högt belopp,
2. stödet av något annat skäl har betalats ut felaktigt eller med för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta,
3. villkoren i beslutet om stöd inte har följts, eller
4. mottagaren inte lämnar in en redovisning enligt begäran från Myndigheten för tillgängliga medier.

Det får beslutas att ett beviljat stöd helt eller delvis inte ska betalas ut om någon av de grunder för återbetalningsskyldighet som anges ovan föreligger.

Om en mottagare av taltidningsstöd är återbetalningsskyldig enligt ovan ska det beslutas att ett stöd helt eller delvis ska krävas tillbaka.

Om ett belopp som har återkrävts inte återbetalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta enligt räntelagen tas ut på beloppet.

Om det finns särskilda skäl får Myndigheten för tillgängliga medier helt eller delvis avstå från krav på återbetalning eller ett krav på ränta.

Skälen för förslaget

I avsnitt 8.1 och 8.2 föreslås att MTM ska besluta i frågor om stöd till taltidningar och att besluten får förenas med villkor. På samma sätt som i dag ska den som har tagit emot taltidningsstöd vara återbetalningsskyldig om denne har lämnat oriktiga uppgifter eller om stödet av något annat skäl har betalats ut felaktigt eller med för högt belopp. I det senare fallet kan det vara fråga om att en felaktig beräkning av stödets storlek har gjorts eller att ett stöd har betalats ut trots att mottagaren inte uppfyller samtliga villkor för stöd. För att stöd ska behöva återbetalas i sådana fall bör krävas att företaget borde ha insett att stödet betalats ut felaktigt eller med för högt belopp. En annan grund för återbetalningsskyldighet bör vara att villkor i beslutet om stöd inte har följts. Slutligen bör även

underlåtelse att lämna in redovisning efter begäran från MTM kunna leda till återbetalningsskyldighet.

I avsnitt 8.1 lämnas förslag om att MTM ska ta över taltidningsnämndens uppgift att besluta om återbetalning och återkrav av stöd. MTM bör även kunna besluta att ett beviljat stöd helt eller delvis inte ska betalas ut om någon av de grunder för återbetalningsskyldighet som anges ovan föreligger. Om en mottagare av taltidningsstöd är återbetalningsskyldig enligt ovan bör MTM kunna besluta att ett stöd helt eller delvis ska krävas tillbaka. Om ett belopp som har återkrävts inte återbetalas i rätt tid, bör dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635) kunna tas ut på beloppet.

MTM bör vidare kunna besluta att helt eller delvis avstå från krav på återbetalning eller krav på ränta om det finns särskilda skäl. Sådana kan exempelvis finnas om ett tidningsföretag eller liknande går i konkurs eller om beloppet som ska återbetalas är så litet att det skulle kosta myndigheten mer att administrera återbetalningskravet.

7.3 EU-rättsliga regler om stöd till allmännyttiga tjänster

Förslag: Stöd ska lämnas i enlighet med Europeiska kommissionens beslut om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

Bedömning: Utgivning av taltidningar är en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse. Stödet är utformat på ett sådant sätt att det uppfyller förutsättningarna för att inte behöva anmälas till kommissionen.

Skälen för förslaget och bedömningen

Stöd bör, precis som i dag, lämnas i enlighet med Europeiska kommissionens beslut 2012/21/EU av den 20 december 2011 om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens

funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (jfr Ds 2012:12 s 73–75).

Vid reglering av statligt stöd ska EUF-fördragets statsstödsregler beaktas. Som utgångspunkt gäller att statligt stöd som snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion och som påverkar handeln mellan medlemsstaterna är oförenligt med den inre marknaden (artikel 107.1). Statsstöd ska som utgångspunkt anmälas till och godkännas av kommissionen innan det får genomföras (artikel 108).

Utgivning av taltidningar anses vara en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse, dvs. en allmännyttig tjänst (jfr Ds 2012:12 s. 73–75). Enligt EU-domstolens praxis³⁰ utgör inte ersättning för allmännyttiga tjänster statligt stöd i den mening som avses i artikel 107 i EUF-fördraget, under förutsättning att vissa kriterier är uppfyllda. Företagen som får stöd ska bland annat ha ålagts klart definierade skyldigheter att tillhandahålla de allmännyttiga tjänsterna. De parametrar som ska användas vid beräkning av ersättningen ska även vara fastställda i förväg på ett objektivt och öppet sätt och ersättningen får inte överstiga vad som krävs för att täcka alla eller en del av de kostnader som har uppkommit för företagen vid tillhandahållandet av de allmännyttiga tjänsterna.

Kommissionens beslut 2012/21/EU innebär en precisering av vad som framgår av praxis på området. Av artikel 2c i beslutet framgår att stöd för vård och integrering av sårbara grupper är undantaget från anmälningsskyldigheten för statsstöd.

Det nuvarande taltidningsstödet bedöms uppfylla de kriterier som ställs upp i både EU-domstolens praxis och kommissionens beslut och undantas därmed från anmälningsskyldighet (jfr Ds 2012:12 s. 73–75). De föreslagna ändringarna innebär ingen ändring vad gäller uppfyllelsen av kriterierna. Stödet enligt den nya förordningen bedöms därför även det vara undantaget från anmälningsskyldighet.

³⁰ Mål C-280/00, Altmark Trans och Regierungspräsidium Magdeburg mot Nahverkehrsgesellschaft Altmark, REG 2003, s. I-7747.

7.4 Redovisning

Förslag: Den som har tagit emot taltidningsstöd ska på begäran av Myndigheten för tillgängliga medier lämna de uppgifter som behövs för uppföljning eller utvärdering av den åtgärd som stöd har lämnats för. I detta ingår att lämna de uppgifter som behövs för att Sverige ska kunna fullgöra de skyldigheter att redovisa statligt stöd som följer av EU-rätten.

Myndigheten för tillgängliga medier ska med utgångspunkt i redovisningarna kontrollera att stödet använts i överensstämmelse med förordningen.

Skälen för förslaget

Taltidningsstödet är avsett att täcka de kostnader som kan uppstå i samband med utgivning av taltidningar. Stödet bör dock inte få överstiga kostnaderna för taltidningen. För att säkerställa att stödet använts på det sätt som avses bör MTM kunna begära in de uppgifter som behövs för uppföljning eller utvärdering av den åtgärd som stöd har lämnats för. Detta inkluderar uppgifter som behövs för att Sverige ska kunna fullgöra de skyldigheter som följer av artiklarna 6 och 9 i kommissionens beslut 2012/21/EU. Enligt artikel 6 ska varje medlemsstat minst vart tredje år kontrollera att stödet inte innebär en överkompensation (se vidare avsnitt 8.3). MTM bör ha rätt att, från den som mottagit stöd, begära in de uppgifter som krävs för att kontrollen om eventuell överkompensation ska kunna ske. Av artikel 9 framgår att varje medlemsstat ska lägga fram en rapport vartannat år om genomförandet av beslutet till kommissionen. Rapporterna ska innehålla en detaljerad översikt över tillämpningen av kommissionens beslut för de i beslutet aktuella kategorierna av tjänster, inklusive det totala beviljade stödbeloppet enligt beslutet uppdelat efter stödmottagarnas ekonomiska sektor. MTM bör kunna begära in uppgifter från den som mottagit stöd för att Sverige ska kunna uppfylla rapporteringsskyldigheten.

Med utgångspunkt i vad som framkommer av redovisningarna bör MTM även göra en kontroll av att stödet använts i överensstämmelse med förordningen.

8 Myndigheten för tillgängliga mediers uppgifter och handläggning av ärenden

8.1 Myndigheten för tillgängliga medier ska ta över taltidningsnämndens uppgifter

Förslag: Myndigheten för tillgängliga medier ska besluta i frågor enligt den nya förordningen. Taltidningsnämnden ska avvecklas och Myndigheten för tillgängliga medier ska ta över de uppgifter som nämnden har.

Skälen för förslaget

Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) bör besluta i frågor enligt den nya förordningen. Taltidningsnämnden fattar för närvarande beslut i frågor om taltidningsstöd samt mottagarutrustning och internetabonnemang. Taltidningsanslagets storlek och de stödbelopp som betalas ut har dock minskat sedan övergången till taltidningsproduktion med talsyntes och distribution över internet. Användningen av schabloner vid beräkningen av stödet har även minskat komplexiteten i ärenden om stöd. Därmed har taltidningsnämndens huvuduppgift, att besluta om stöd till tidningsföretagen, blivit mindre krävande. I promemorian föreslås därutöver att stöd framöver endast ska ges till medier som erhåller mediestöd, ett stöd som redan har beslutats av en oberoende nämnd (mediestödsnämnden). Vad avser prövningen av mottagarutrustning och internabonnemang görs den i praktiken redan i dag av MTM. Det är även MTM som i dag tillgängliggör region- och kommuntaltidningar eftersom de taltidningarna inte omfattas av den

nuvarande förordningen (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning (taltidningsförordningen) eller nämndens ansvar. Utvecklingen har därmed medfört att behovet av ett särskilt beslutsorgan som prövar frågor inom ramen för taltidningsverksamheten är svårt att motivera. De uppgifter som nämnden har i dag skulle i stället kunna utföras på ett effektivare och mindre resurskrävande sätt av MTM. Taltidningsnämnden bör därför avvecklas och MTM bör ta över de uppgifter som nämnden har.

I promemorian föreslås vidare att medier ska kunna tillgängliggöras som taltidningar i taltidningstjänsten utan att mediet får taltidningsstöd. Taltidningsstöd ska således enligt förslaget inte längre vara avgörande för tillgängliggörandet. Det medför nya uppgifter för MTM. Vad avser tillgängliggörande av medier som får mediestöd kommer MTM grunda sin bedömning på mediestödsnämndens beslut om mediestöd. Någon ytterligare prövning av exempelvis mediernas innehåll ska inte göras.

MTM ska även pröva vilka andra textbaserade medier som får göras tillgängliga i taltidningstjänsten. Denna kategori av medier kommer inte kunna få taltidningsstöd. Medierna ska, för att få tillgängliggöras i taltidningstjänsten, bedriva fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik, ges ut på svenska eller något av de nationella minoritetsspråken och efterfrågas av personer med syn- eller annan läsnedsättning. För prövningen av om ett medium bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik ges myndigheten ledning i den definition av begreppet som föreslås i den nya förordningen. MTM besitter kompetensen som krävs för den prövning som ska göras. Vidare har MTM möjlighet att vid behov samråda med berörda intressegrupper, myndigheter och annan relevant expertis i dessa frågor.

MTM bör även ta över de uppgifter som nämnden har enligt förordningen (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier (MTM:s instruktion). Det innebär att MTM framöver, genom informationsinsatser, ska verka för att de som ger ut nyhetsmedier startar utgivning av taltidningar. Denna uppgift bör framgå av myndighetens instruktion. MTM ska även verka för att abonnenter på taltidningar får utbildning och sådant stöd som underlättar för dem att tillgodogöra sig tidningarna och att sköta den tekniska utrustning som behövs för mottagningen samt följa och analysera utvecklingen av verksamheten med utgivning av

taltidningar. Myndighetens instruktion behöver dock inte ändras beträffande dessa uppgifter eftersom de bedöms omfattas av de befintliga skrivningarna i instruktionen.

I avsnitt 9.1 föreslås att förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar upphävs. Uppgifterna taltidningsnämnden har enligt den förordningen behöver därför inte tas över av MTM.

Som framgår ovan så är det viktigt att MTM i sitt arbete kan samråda med berörda intressegrupper, myndigheter och annan relevant expertis. Myndigheten bör därför vid behov även kunna ta nödvändiga kontakter och använda sig av referensgrupper för att få tillgång till branschkunskap i vissa frågor. Detta kan dock ske utan att det behöver regleras särskilt i myndighetens instruktion.

8.2 Ansöknings- och beslutsförfarandet

Förslag: Ansökningar ska lämnas till Myndigheten för tillgängliga medier på det sätt som myndigheten anvisar. Ansökningar om tillgängliggörande i taltidningstjänsten och om stöd ska dock vara skriftliga.

Ett beslut om tillgängliggörande i taltidningstjänsten, om tillhandahållande av mottagarutrustning och internet-abonnemang och om stöd får förenas med villkor. Dessa villkor ska framgå av beslutet.

Ett beslut om taltidningsstöd ska innehålla de uppgifter som följer av artikel 4 i kommissionens beslut om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

Skälen för förslaget

Ansökningar ska lämnas till MTM på det sätt som myndigheten anvisar. Ansökningar om tillgängliggörande i taltidningstjänsten och om stöd ska dock vara skriftliga. Myndigheten bör precis som i dag

ha möjlighet att i föreskrifter ta fram närmare villkor för ansökningsförfarandet (se avsnitt 8.4).

Myndigheten bör få förena sina beslut med villkor. Dessa villkor ska framgå av besluten. Det kan till exempel handla om villkor för stöd för administration som syftar till att öka antalet taltidningsläsare för taltidningar som saknar läsare.

Ett beslut om taltidningsstöd ska innehålla de uppgifter som följer av artikel 4 i kommissionens beslut 2012/21/EU. Av artikel 4 framgår att tillhandahållandet av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse ska anförtros det berörda företaget genom en eller flera officiella handlingar, som varje medlemsstat själv får fastställa formen för. I handlingen eller handlingarna ska bland annat anges innebörden av skyldigheterna i samband med tillhandahållandet av allmännyttiga tjänster och skyldigheternas varaktighet, innebörden av exklusiva eller särskilda rättigheter som beviljats företaget av den beviljande myndigheten, en beskrivning av ersättningsmekanismen och parametrarna för att beräkna, kontrollera och se över ersättningen samt åtgärder för att undvika och återkräva eventuell överkompensation.

8.3 Registerföring, rapportering och kontroll

Förslag: Myndigheten för tillgängliga medier ska fullgöra de skyldigheter om registerföring, rapportering och kontroll som följer av kommissionens beslut om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

Skälen för förslaget

MTM ska bevara de uppgifter som avses i artikel 8 i kommissionens beslut 2012/21/EU. Av artikel 8 framgår att medlemsstaterna, under den period då den anförtrodda tjänsten tillhandahålls och under åtminstone tio år från utgången av den period då den anförtrodda tjänsten tillhandahålls, ska hålla alla uppgifter tillgängliga som krävs

för att avgöra om den beviljade ersättningen är förenlig med kommissionens beslut. På skriftlig begäran från kommissionen ska medlemsstaterna förse kommissionen med alla de uppgifter som kommissionen anser nödvändiga för att avgöra om de gällande ersättningsåtgärderna är förenliga med kommissionens beslut.

MTM ska vidare lämna sådana uppgifter till regeringen som kan behöva rapporteras till Europeiska kommissionen enligt artikel 9 i kommissionens beslut 2012/21/EU. MTM ska även kontrollera att stödet till taltidningar inte utgör en överkompensation i förhållande till vad som regleras i artikel 6 i kommissionens beslut. Sådan kontroll ska ske minst vart tredje år (se vidare avsnitt 7.4).

8.4 Bemyndiganden

Förslag: Myndigheten för tillgängliga medier ska få meddela ytterligare föreskrifter om

1. vad som avses med kriterierna för att ett textbaserat medium som inte får mediestöd ska få göras tillgängligt i taltidningstjänsten, och
2. hur stöd enligt förordningen ska beräknas.

Myndigheten ska också få meddela föreskrifter om verkställigheten av förordningen.

Skälen för förslaget

För att ge önskvärd flexibilitet vad gäller vilka textbaserade medier som inte får mediestöd som ska få tillgängliggöras i tjänsten och hur beräkningar av stöd ska göras bör detta inte regleras i detalj i förordningen. MTM bör i stället ges möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om detta. MTM bör vidare, på samma sätt som i dag, ges möjlighet att meddela föreskrifter om verkställigheten av den föreslagna förordningen för att säkerställa att ansöknings- och beslutsförfarandet samt stödprocessen är ändamålsenliga.

8.5 Överklagande

Förslag: Andra beslut än beslut om tillgängliggörande av textbaserade allmänna nyhetsmedier som får mediestöd och region- och kommuntaltidningar samt återkallelse av sådana beslut, beslut om tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang samt återkallelse av sådana beslut, beslut om stöd, beslut att inte betala ut redan beviljat stöd och beslut om återkrav av stöd får inte överklagas.

Skälen för förslaget

På motsvarande sätt som i dag bör det vara möjligt att överklaga beslut om tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang samt beslut om att inte betala ut redan beviljat stöd. Därutöver bör det vara möjligt att överklaga beslut om tillgängliggörande i taltidningstjänsten av sådana medier som enligt förslaget ska tillgängliggöras i tjänsten, dvs. textbaserade allmänna nyhetsmedier som får mediestöd samt region- och kommuntaltidningar. Det bör också vara möjligt att överklaga återkallelse av sådana beslut och beslut om tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang.

De nu föreslagna bestämmelserna om stöd och om hur stödet ska beräknas är utformade på ett annat sätt än i nuvarande taltidningsförordning. Endast textbaserade allmänna nyhetsmedier som erhåller mediestöd ska enligt förslaget kunna erhålla stöd. Stödet ges för vissa i förordningen uppräknade kostnader. Det sätt på vilket bestämmelserna är utformade medför att de bör vara möjliga att överklaga (jfr HFD 2019 ref. 43). Även beslut att återkräva stöd bör kunna överklagas.

Andra beslut som MTM fattar med stöd av förordningen bör inte kunna överklagas. Det gäller till exempel beslut om tillgängliggörande av andra medier än textbaserade allmänna nyhetsmedier som får mediestöd. Ett sådant beslut fattas efter skönsmissiga överväganden och utgör inte en civil rättighet som ger rätt till domstolsprövning (jfr HFD 2016 ref. 49 och HFD 2019 ref. 43).

9 Övriga frågor

9.1 Förordningen om statligt stöd till radio- och kassettidningar upphävs

Förslag: Förordningen om statligt stöd till radio- och kassettidningar ska upphävas.

Skälen för förslaget

Förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar avser radiotidningar, kassettidningar och radiosända talsyntestidningar för synskadade (s.k. RATS-tidningar). Distribution av taltidningar sker dock inte längre genom radiosändningar. Taltidningsformerna radiotidningar och RATS-tidningar har därmed avvecklats helt. Vad gäller kassettidningar har dessa till största del ersatts av helt digitala distributionsformer och distribueras numera främst genom Myndigheten för tillgängliga mediers (MTM) taltidningstjänst. Med hänsyn till de förändringar av distributionen som skett tilldelas inte längre medel enligt förordningen om statligt stöd till radio- och kassettidningar. Förordningen fyller därmed inte längre någon funktion och bör upphävas (jfr Ds 2012:12 s. 68).

9.2 Ändringar i andra författningar till följd av att distributionen av taltidningar förändrats

Förslag: Bestämmelsen i radio- och tv-lagen om undantag från krav på sändningstillstånd för sändningar som är särskilt anpassade för synskadade personer ska upphöra att gälla. Även

möjligheten att förena tillstånd att sända annan ljudradio än närradio och kommersiell radio med villkor om att bereda utrymme för sändningar som är särskilt anpassade för synskadade ska upphöra att gälla.

Bestämmelserna om sammanställda radiotidningar i lagen med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden ska upphöra att gälla. Bestämmelserna i samma lag om andra trådlösa sändningar av program och om skyldighet att tillhandahålla exemplar och inspelningar ska ändras så att de inte längre omfattar radiotidningar. Även mervärdesskattelagens bestämmelser om radiotidningar och kassettidningar ska ändras så att de inte längre omfattar radiotidningar.

9.2.1 Radio- och tv-lagen

Skälen för förslaget

I radio- och tv-lagen (2010:696) finns en bestämmelse om undantag för krav på sändningstillstånd för sändningar som är särskilt anpassade för synskadade personer (10 kap. 2 §). Det finns även en möjlighet att förena tillstånd för vissa radiosändningar med villkor om att bereda utrymme för sådana sändningar som är särskilt anpassade för synskadade enligt samma bestämmelse (11 kap. 3 § andra stycket 4). Bestämmelserna har syftat till att möjliggöra distribution av taltidningar i Sveriges Radio AB:s (SR) sändarnät. I SR:s sändningstillstånd för perioden 1 januari 2014–31 december 2019 angavs att SR skulle bereda utrymme för sändningar av radiotidningar så länge det var nödvändigt och att sändningarna skulle, om det behövdes, ske i samma omfattning som för 2013 (jfr regeringens proposition Bildning och tillgänglighet – radio och tv i allmänhetens tjänst 2014–2019, prop. 2012/13:164 s. 25). Distributionen av taltidningar görs inte längre genom radiosändningar och i SR:s sändningstillstånd för perioden 1 januari 2020–31 december 2025 finns inte längre något villkor om att bereda utrymme för sådana sändningar. Bestämmelserna i radio- och tv-lagen fyller inte längre någon funktion och bör därför upphävas.

9.2.2 Bestämmelser om radiotidningar

Skälen för förslaget

Lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden innehåller bestämmelser om bland annat utgivare av radiotidningar (3 kap. 7–11 §§) och bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla inspelningar och upptagningar av sådana tidningar (5 kap. 6 §). Även mervärdes-skattelagen (2023:200) innehåller bestämmelser om radiotidningar (9 kap. 11 § och 10 kap. 24 §). Till följd av att denna taltidningsform är avvecklad och inte längre används bör 3 kap. 7–10 §§ i lagen med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden upphöra att gälla. Bestämmelserna i 3 kap. 11 § och 5 kap. 6 § samma lag samt bestämmelserna i mervärdes-skattelagen bör ändras så att de inte längre omfattar radiotidningar.

10 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

10.1 Den nya regleringen för taltidningsverksamheten

Förslag: Den nya förordningen och de ändringar i Myndigheten för tillgängliga mediers instruktion som är en följd av den nya förordningen och av de nya uppgifter som myndigheten föreslås få ska träda i kraft den 1 juli 2025. Vid samma tidpunkt ska förordningen om taltidningar och mottagarutrustning upphävas. Den upphävda förordningen ska dock fortsatt gälla för beslut som har meddelats före den 1 juli 2025. Det som i den upphävda förordningen anges om taltidningsnämnden ska då i stället gälla för Myndigheten för tillgängliga medier.

Skälen för förslaget

Det är angeläget att den nya förordningen, som innebär en högre grad av teknikneutralitet och en breddning av innehållet i taltidningstjänsten, kan börja gälla så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2025. Förordningen ersätter den nuvarande förordningen om taltidningar och mottagarutrustning, som föreslås upphävas. Den upphävda förordningen bör dock fortsatt gälla för beslut som har meddelats före den 1 juli 2025.

I avsnitt 8.1 föreslås att Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) ska ta över taltidningsnämndens nuvarande uppgifter när nämnden avvecklas. Det som i den upphävda förordningen anges om nämnden bör därför i stället gälla för MTM från och med den 1 juli 2025.

Att nämnden avvecklas kräver också ändringar i förordningen (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier (MTM:s instruktion). Även den nya förordningen medför behov av ändringar i instruktionen till följd av att myndighetens uppdrag i dag är knutet till dagstidningsbegreppet och den tidigare godkända inriktningen för taltidningsverksamheten. Myndighetens uppdrag bör i stället knytas till den nya inriktningen för taltidningsverksamheten. Det bör vidare framgå av instruktionen att MTM har uppgifter enligt den nya förordningen och att myndigheten genom informationsinsatser ska verka för att tidningsföretag startar utgivning av taltidningar. Dessa ändringar bör träda i kraft samtidigt som den nya förordningen, dvs. den 1 juli 2025.

10.2 Övriga författningsändringar

Förslag: Ändringarna i lagen med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, radio- och tv-lagen och mervärdesskattelagen ska träda i kraft den 1 juli 2025. Vid samma tidpunkt ska förordningen om statligt stöd till radio- och kassettidningar upphävas.

Skälen för förslaget

I avsnitt 9.1 och 9.2 föreslås att förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar ska upphävas samt att bestämmelser om radiotidningar i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, radio- och tv-lagen (2010:696) och mervärdesskattelagen (2023:200) ska ändras respektive upphöra att gälla. Detta bör ske vid samma tidpunkt som den nya förordningen träder i kraft, dvs. den 1 juli 2025.

11 Konsekvenser av förslagen

11.1 Allmänt

Förslagen i denna promemoria innebär en anpassning av den nuvarande taltidningsverksamheten till den digitala utveckling som har skett det senaste decenniet. Förslagen syftar till att göra taltidningssystemet mer teknikneutralt och ändamålsenligt för att ge fler personer med syn- eller annan läsnedsättning tillgång till ett större utbud av nyheter och samhällsinformation. Samtidigt får fler medier möjlighet att göra sitt innehåll tillgängligt som taltidning i Myndigheten för tillgängliga mediers (MTM) taltidningstjänst.

En utvärdering av konsekvenserna av de föreslagna ändringarna bör ske löpande genom MTM:s arbete med taltidningsverksamheten och den resultatredovisning som myndigheten årligen redovisar till regeringen.

11.2 Konsekvenser för företag

11.2.1 Konsekvenser med koppling till tillgängliggörande i taltidningstjänsten

I promemorian föreslås att bland annat textbaserade allmänna nyhetsmedier som får mediestöd samt andra textbaserade nyhetsmedier som bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik, ges ut på svenska eller något av de nationella minoritetsspråken och efterfrågas av personer med syn- eller annan läsnedsättning ska kunna tillgängliggöras i taltidningstjänsten. Genom att dessa grupper av medier omfattar fler innehålls- och spridningsformer än gruppen dagstidningar kommer fler medier, inklusive gratistidningar och digitala medier, ges möjlighet att

komma ut som taltidning. Det ökar möjligheterna till nya läsare och läsarintäkter för de företag som ger ut sådana medier.

Förslagen innebär vidare att tillgängliggörandet av ett medium i taltidningstjänsten inte längre är kopplat till att mediet ansökt om taltidningsstöd. Den administrativa processen för medier som vill tillgängliggöras i taltidningstjänsten kommer därigenom att förenklas. Det medför mindre administration för sådana företag. Förslagen bedöms inte innebära några merkostnader för företagen.

Ökade möjligheter för tryckta medier att tillgängliggöra sitt redaktionella innehåll

När förordning (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning (taltidningsförordningen) trädde i kraft 2013 fanns inga andra statliga åtgärder som syftade till att göra det textbaserade nyhetsutbudet tillgängligt för personer med funktionsnedsättning. Ett krav på allmänna nyhetsmedier att främja tillgängliggörandet av det redaktionella innehållet till personer med funktionsnedsättning för att få mediestöd infördes dock den 1 januari 2019 genom den nu upphävda mediestödsförordningen (2018:2053). Motsvarande krav infördes sedan i lagen (2023:664) om mediestöd som trädde i kraft den 1 januari 2024.

Kravet på att främja tillgängliggörandet av redaktionellt innehåll är en av flera allmänna förutsättningar som ska vara uppfyllda för att få mediestöd. För tryckta nyhetsmedier finns i dag endast begränsade möjligheter att tillgängliggöra innehållet för personer med funktionsnedsättning. Den nuvarande taltidningsförordningens krav på abonnemang har också inneburit ett hinder för tryckta gratistidningar att få mediestöd eftersom de inte har kunnat tillgängliggöras som taltidningar. Genom att fler medier föreslås kunna tillgängliggöras som taltidning i taltidningstjänsten, kommer fler tryckta nyhetsmedier, inklusive gratistidningar, även få en möjlighet att uppfylla kravet i lagen om mediestöd om tillgängliggörande.

11.2.2 Konsekvenser med koppling till taltidningsstödet

Förslagen innebär att endast de som ger ut allmänna nyhetsmedier som får mediestöd kommer att kunna ansöka om taltidningsstöd. Samtliga medier som föreslås kunna tillgängliggöras i taltidningstjänsten kommer därför inte kunna ansöka om stöd enligt den nya förordningen. Begreppet allmänna nyhetsmedier är dock ett vidare begrepp än dagstidning. Det innebär att taltidningsstödet genom förslagen ändå öppnas upp för fler medier än i dag, till exempel gratistidningar och olika textbaserade digitala medier.

För de företag som får mediestöd och därmed kommer kunna ansöka om taltidningsstöd kommer förslagen inte innebära några större konsekvenser då ansökningsförfarandet och stöd-möjligheterna till stora delar är desamma som enligt nuvarande taltidningsförordning.

För de företag som inte får mediestöd kommer det dock inte vara möjligt att ansöka om taltidningsstöd. Av de 129 taltidningar som under 2024 funnits tillgängliga i taltidningstjänsten har dock 120 beviljats mediestöd i någon form för 2024. Av de nio taltidningar i tjänsten som inte beviljats mediestöd under 2024 har nu en lagts ner, en ansökt för sent om mediestöd och två avstått från att ansöka om taltidningsstöd. Det bedöms därför endast röra sig om ett fåtal företag som genom förslaget inte längre kommer kunna ansöka om taltidningsstöd. De nuvarande stödnivåerna uppgår även till relativt låga belopp, i genomsnitt 58 216 kr per taltidning³¹, varför förslagen sammantaget inte bedöms ha några påtagliga konsekvenser för dessa företag, varken ekonomiskt eller konkurrensmässigt.

Det nya demokrativillkoret

I stort kommer taltidningsverksamheten fungera på samma sätt som i dag, trots den breddning av medier som kommer kunna tillgängliggöras i taltidningstjänsten. Förslaget om att endast allmänna nyhetsmedier som får mediestöd ska kunna erhålla taltidningsstöd innebär dock att det s.k. demokrativillkoret som i dag ska vara uppfyllt för att få mediestöd även ska vara uppfyllt för att få taltidningsstöd (se avsnitt 7.1).

³¹ Enligt uppgift från MTM i maj 2024.

11.3 Konsekvenser för enskilda

Förslagen innebär ökade möjligheter till tillgång till nyheter samt kris- och samhällsinformation för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Förslagen bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser eller konsekvenser i övrigt för enskilda.

11.4 Konsekvenser för staten

Förslagen innebär att det statliga taltidningsanslaget kan användas mer kostnadseffektivt genom att personer med syn- eller annan läsnedsättning ges tillgång till ett större utbud av nyheter och samhällsinformation, och fler företag, regioner och kommuner ges möjlighet att använda MTM:s taltidningstjänst för att nå sina läsare. Förslagen innebär inga ökade kostnader för staten då de bedöms kunna hanteras inom taltidningsanslaget.

11.5 Konsekvenser för regioner och kommuner

Förslaget att region- och kommuntaltidningarna ska kunna göras tillgängliga genom taltidningstjänsten, och att MTM ska ta över distributionen av dessa taltidningar, medför att kommuner och regioners kostnader för administrativ hantering kring utskick av sådana taltidningar, användarstöd samt kostnader för cd-skivor och kassetter minskar.

Det är svårt att bedöma exakt hur stor denna kostnadsminskning kommer bli då det inte finns någon samlad statistik för samtliga region- och kommuntaltidningar i landet. MTM gör dock i rapporten En taltidning i takt med tiden (Ku2021/00658) beräkningar av de ekonomiska effekterna av att förflytta regionernas och kommunernas taltidningsläsare till MTM:s taltidningstjänst. Det totala antalet läsare som enligt beräkningarna behöver flyttas över till taltidningstjänsten uppskattas till mellan 3 300 och 4 500 personer. Kommunernas och regionernas nuvarande kostnader för att skapa och skicka cd-skivor till dessa uppskattas till 670 kr per läsare och år. Till det kommer kostnader för mottagarutrustning och support. De föreslagna ändringarna bör därmed kunna innebära en

sammantagen kostnadsminskning för regionerna och kommunerna om åtminstone 2,2–3 miljoner kronor årligen.

11.6 Konsekvenser för myndigheter

11.6.1 Konsekvenser för Myndigheten för tillgängliga medier

Förslagen bedöms innebära såväl minskade som ökade kostnader och resursbehov för MTM. Förslaget om att taltidningsnämnden avvecklas bedöms medföra minskade kostnader för myndigheten, medan förslaget om ett införlivande av region- och kommuntaltidningarna i taltidningstjänsten, och en förflyttning av dessa taltidningars läsare, bedöms medföra en kostnadsökning.

Förslagen bedöms vidare innebära både minskade och ökade kostnader och resursbehov vad gäller ansöknings- och beslutsprocesserna kopplade till taltidningsverksamheten. Förslagen kommer åtminstone inledningsvis innebära ett behov av nya bedömningar och analyser vad gäller vilka medier som *får* tillgängliggöras i taltidningstjänsten. Detta behov kommer innebära ett ökat behov av resurser i samband med att praxis tas fram och rutiner fastställs. För de medier som *ska* tillgängliggöras i tjänsten kommer MTM dock i stället kunna luta sig mot beslut som redan är fattade av mediestödsnämnden vid Mediemyndigheten. Förslagen bedöms därför i denna del i stället leda till besparingar för myndigheten.

MTM behöver även förbereda inför att den nya förordningen träder i kraft, vilket bland annat inkluderar att ta fram nya eller ändrade föreskrifter samt anpassningar av ansöknings- och beslutsförfaranden. Inledningsvis bedöms det även krävas informationsinsatser om de nya reglerna och skillnaderna i förhållande till dagens ordning. De olika processerna bör dock till stor del kunna vara desamma som i dag, både vad gäller stödgivning och tillgängliggörande av innehåll i taltidningstjänsten. Rutiner och system för hantering av de nu föreslagna ändringarna bör därför redan finnas hos myndigheten, vilket bedöms bidra till ett kostnadseffektivt genomförande. MTM kommer dessutom på egen hand kunna besluta om takten för genomförandet av vissa av

förändringarna, till exempel förflyttningen av regionernas och kommunernas taltidningsläsare till taltidningstjänsten. Sammantaget bedöms myndigheten kunna genomföra nu föreslagna ändringar inom ramen för taltidningsanslaget.

11.6.2 Konsekvenser för Post- och telestyrelsen

Att MTM föreslås hantera distributionen av de region- och kommuntaltidningar som är anslutna till taltidningstjänsten innebär minskade kostnader för Post- och telestyrelsen, som i dag belastas för kostnaderna för blindskriftsförsändelser. Det är svårbedömt hur stor denna kostnadsminskning kan vara eftersom det inte finns någon samlad statistik för hela landet över hur många som prenumererar på en region- eller kommuntaltidning. Som framgår av avsnitt 11.5 kan det dock vara fråga om besparingar för blindskriftsförsändelser till 3 300–4 500 personer.

11.7 Konsekvenser för domstolar

Förslaget innebär att fler beslut än enligt nuvarande taltidningsförordning kommer vara möjliga att överklaga. Det föreslås införas en rätt att överklaga beslut om tillgängliggörande av textbaserade allmänna nyhetsmedier som får mediestöd samt region- och kommuntaltidningar i taltidningstjänsten, återkallelse av sådana beslut och beslut om tillhandahållande av mottagarutrustning och internetabonnemang, beslut om taltidningsstöd för textbaserade allmänna nyhetsmedier som får mediestöd samt beslut om återkrav av utbetalat taltidningsstöd. Trots de ökade möjligheterna till överklagande som förslagen innebär bedöms antalet mål i domstol dock bli mycket få. Kostnaderna bedöms därför rymmas inom ramen för Sveriges Domstolars befintliga resurser.

11.8 Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms överensstämma med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. En fullt ut digital distribution av region- och kommuntaltidningar i taltidnings-

tjänsten bedöms få positiva konsekvenser för miljön. Genom att en större bredd av tryckta medier, inklusive gratistidningar, kommer få möjlighet att tillgängliggöra sitt innehåll som taltidningar bidrar förslagen vidare till möjligheten att uppnå målen med funktionshinderspolitiken. Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser vad avser den kommunala självstyrelsen eller för kommuners befogenheter eller skyldigheter.

11.9 Konsekvenser om ingen åtgärd vidtas

Ett alternativ till de föreslagna ändringarna är att inte vidta någon åtgärd och ha kvar dagens taltidningsverksamhet i oförändrat skick. Detta alternativ skulle dock innebära en mer begränsad – och över tid minskad – tillgång till nyheter och samhällsinformation för personer med syn- eller annan läsnedsättning än vad som skulle ges med de föreslagna ändringarna. Det skulle även missgynna gratistidningar och andra nyhetsmedier som inte är dagstidningar eftersom de inte skulle kunna tillgängliggöras i taltidningstjänsten. Regleringen skulle dessutom fortsatt vara knuten till ett begrepp i en upphävd förordning, nämligen begreppet dagstidning i den gamla presstödsförordningen (1990:524).

12 Författningskommentar

12.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

3 kap.

11 § Bestämmelserna i 1 och 2 §§ gäller också i fråga om

1. program som förmedlas genom satellitsändningar som utgår från Sverige, och

2. program som får sändas utan tillstånd enligt radio- och tv-lagen (2010:696).

Första stycket tillämpas inte i fråga om program som sänds av andra än svenska programföretag och inte är avsedda att tas emot i Sverige. I fråga om sådana program tillämpas inte några andra föreskrifter i yttrandefrihetsgrundlagen än 1 kap. 10–13 §§.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vissa trådlösa sändningar av program. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Första stycket 2 ändras genom att hänvisningen till radiotidningar tas bort till följd av att denna taltidningsform sedan tidigare är avvecklad.

5 kap.

6 § Varje enskild som anser att ett yttrandefrihetsbrott har begåtts mot honom eller henne i ett program eller att han eller hon har lidit skada på grund av ett sådant brott i programmet har rätt att hos den som bedriver sändningsverksamheten kostnadsfritt ta del av en inspelning av programmet. Den enskilde har också rätt att utan kostnad få en kopia av

inspelningen eller en bestyrkt utskrift av det som har yttrats i programmet. Det som sägs i detta stycke gäller dock inte, om det är uppenbart att den enskilde inte berörs av programmet på ett sådant sätt att han eller hon kan vara målsägande.

Första stycket ska tillämpas också på sådana tekniska upptagningar som innehåller en för synskadade avsedd version av en periodisk skrift som ges ut här i landet (kassettidningar). I fråga om sådana kassettidningar som avses i 4 kap. 1 § vilar skyldigheten att låta den enskilde ta del av en upptagning och få en utskrift på ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan.

I paragrafen regleras en rätt för den som anser att ett yttrandefrihetsbrott har begåtts mot honom eller henne att ta del av en inspelning av programmet. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Hittillsvarande *andra stycket* om skyldighet att tillhandahålla inspelningar beträffande radiotidningar tas bort till följd av att denna taltidningsform sedan tidigare är avvecklad.

12.2 Förslaget till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)

11 kap.

3 § Ett tillstånd att sända annan ljudradio än närradio och kommersiell radio får förenas med villkor som anges i 4 kap. 8, 10 och 11 §§.

Ett tillstånd får dessutom förenas med villkor om skyldighet att

1. sända till hela landet eller till en viss del av landet,
2. sända under en viss minsta tid,
3. samtidigt sända ett visst minsta antal programtjänster i varje område,
4. utforma sändningarna på ett sådant sätt att dessa blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning,
5. bereda utrymme för sändningar med stöd av tillstånd av regeringen,
6. använda en viss sändningsteknik,
7. samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor för att främja tillgänglighet och konkurrens,
8. använda vissa radiosändare,
9. ta hänsyn till ljudradions särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen,
10. iaktta bestämmelsen om beriktigande i 5 kap. 4 § första stycket,

11. sända genmälen,
12. i sändningsverksamheten respektera den enskildes privatliv,
13. sända ett mångsidigt programutbud,
14. regionalt sända och producera program,
15. kostnadsfritt sända meddelanden enligt lagen (2023:407) om viktigt meddelande till allmänheten och, om en myndighet begär det, andra meddelanden som är av vikt för allmänheten,
16. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte bara kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet, och
17. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid fredstida krissituationer samt lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen innehåller en uppräknig av de villkor som ett tillstånd att sända annan ljudradio än närradio och kommersiell radio får förenas med. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Andra stycket 4 ändras på så sätt att möjligheten att förena tillstånd för radiosändningarna med villkor om att bereda utrymme för sändningar som är särskilt anpassade för synskadade tas bort. Ändringen görs till följd av att taltidningar inte längre distribueras genom radiosändningar.

12.3 Förslaget till lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200)

9 kap.

11 § Skatt tas ut med 6 procent av beskattningsunderlaget för

1. leverans, unionsinternt förvärv och import av kassettidningar, om inte annat följer av 10 kap. 24 §, och

2. leverans, unionsinternt förvärv och import av kassetter eller något annat tekniskt medium som återger en uppläsning av innehållet i en vara som omfattas av 9 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skattesatser. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Nuvarande *punkt 1* om skattesatser för tillhandahållande av radiotidningar tas bort till följd av att denna taltidningsform sedan

tidigare är avvecklade. Nuvarande *punkterna* 2 och 3 betecknas punkt 1 respektive punkt 2.

10 kap.

24 § Undantagen i 20 och 21 §§ omfattar även leveranser av kassettidningar.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från skatteplikt. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Paragrafen ändras på så sätt att den inte längre omfattar tillhandahållanden av radiotidningar till följd av att denna taltidningsform sedan tidigare är avvecklade.

Departementsserien 2024

Kronologisk förteckning

1. Ändrade regler om tillsyn m.m. över Totalförsvarets forskningsinstitut. Fö.
2. Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater. Fö.
3. Partipolitiska lotterier. Fi.
4. Ett digitalt utvecklingsstöd till vissa tidskrifter. Ku.
5. Sociala grundvillkor i den gemensamma jordbrukspolitiken. LI.
6. Stärkt försvarsförmåga. Sverige som allierad. Fö.
7. Avskildhet vid dygnsvilan. En delredovisning angående frågor om Statens institutionsstyrelsens särskilda befogenheter. S.
8. Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner. A.
9. Bättre förutsättningar för utsänd statlig personal. UD.
10. Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner. Fi.
11. Förbättrade möjligheter för polisen att använda kamerabevakning. Ju.
12. Pensionärernas levnadsstandard då och nu. En studie av pensionärernas levnadsstandard 2003–2024. S.
13. Bättre förutsättningar för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst. S.
14. Ändamålsenlig styrning av äldreomsorgen via riktade statsbidrag. S.
15. Underlätta, utbilda, uppskatta – så erkänns ungas ideella engagemang. S.
16. Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. S.
17. Sweden's eighth national report under the Joint Convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management – Sweden's implementation of the obligations of the Joint Convention. KN.
18. Nya regler om geografiska beteckningar och internationella varumärken. Ju.
19. Ett mer hållbart och längre arbetsliv. S.
20. Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar. Ju.
21. En ny lag om forskningsetiska krav på och etikprövning av forskning som avser människor. U.
22. En moderniserad taltidningsverksamhet. Ku.

Departementsserien 2024

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner. [8]

Finansdepartementet

Partipolitiska lotterier. [3]

Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner. [10]

Försvarsdepartementet

Ändrade regler om tillsyn m.m. över Totalförsvarets forskningsinstitut. [1]

Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater. [2]

Stärkt försvarsförmåga. Sverige som allierad. [6]

Justitiedepartementet

Förbättrade möjligheter för polisen att använda kamerabevakning. [11]

Nya regler om geografiska beteckningar och internationella varumärken. [18]

Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar. [20]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Sweden's eighth national report under the Joint Convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management – Sweden's implementation of the obligations of the Joint Convention. [17]

Kulturdepartementet

Ett digitalt utvecklingsstöd till vissa tidskrifter. [4]

En moderniserad taltidningsverksamhet. [22]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Sociala grundvillkor i den gemensamma jordbrukspolitiken. [5]

Socialdepartementet

Avskildhet vid dygnsvilan.

En delredovisning angående frågor om Statens institutionsstyrelsens särskilda befogenheter. [7]

Pensionärernas levnadsstandard då och nu. En studie av pensionärernas levnadsstandard 2003–2024. [12]

Bättre förutsättningar för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst. [13]

Ändamålsenlig styrning av äldreomsorgen via riktade statsbidrag. [14]

Underlätta, utbilda, uppskatta – så erkänns ungas ideella engagemang. [15]

Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. [16]

Ett mer hållbart och längre arbetsliv. [19]

Utbildningsdepartementet

En ny lag om forskningsetiska krav på och etikprövning av forskning som avser människor. [21]

Utrikesdepartementet

Bättre förutsättningar för utsänd statlig personal. [9]